

Bartoněk, Antonín

Nástin elementárního mykénského hláskosloví a tvarosloví

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1965, vol. 14, iss. E10, pp. [29]-60

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109409>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ANTONÍN BARTONĚK

NÁSTIN ELEMENTÁRNÍHO MYKÉNSKÉHO HLÁSKOSLOVÍ
A TVAROSLOVÍ

Rozluštění krétskomykénského¹ lineárního písma B podané v r. 1952 Angličanem M. Ventrisem a uveřejněné poprvé M. Ventrisem a J. Chadwickem v časopise *Journal of Hellenic Studies* 73 (1953), 83—104, vedlo v minulých desíti letech k odkrytí celé řady jazykových rysů tzv. mykénštiny, tj. řeckého dialektu, kterým se hovořilo ve střediscích mykénské kultury na Krétě a na řecké pevnině v 15. až 13. stol. př. n. l. Vzhledem k tomu, že český čtenář nebyl doposud o výsledcích těchto jazykových vědných bádání úhrnně informován,² chceme se v tomto článku pokusit o sestavení první české přehledné mluvnice mykénštiny, a to i s nezbytnými úvodními poznámkami o mykénské ortografii. Základní práce, o kterou se tu opíráme, je dílo E. Vilborga, *A Tentative Grammar of Mycenaean Greek*, Göteborg 1960, vydatnou pomoc nám poskytla i jiná souborná díla, j. zvl. M. Ventris—J. Chadwick, *Documents in Mycenaean Greek*, Cambridge 1956, C. Gallavotti, *Documenti e struttura del greco nell'età micenea*, Roma 1956, S. J. Lurje, *Jazyk i kultura mikénskoj Greciji*, Moskva—Leningrad 1957, V. Georgijev, *Issledovanija po sravnitel'no-istoričeskemu jazykoznaniju*, Moskva 1958, A. Thumb—A. Scherer, *Handbuch der griechischen Dialekte* II², Heidelberg 1959, L. Deroy, *Initiation a l'épigraphie mycénienne*, Incunabula Graeca II, Rome 1962, A. Morpurgo, *Mycenaeae Graecitatis Lexicon*, Incunabula Graeca III, Romae 1963, a v některých případech jsme pak použili i výsledků vlastních pozorování, j. zvl. svých výkladů ze SPFFBU A 4 (1956), 108—122, A 5 (1957), 45—62, A 12 (1964), 195—209, E 9 (1964), 89—102, a z časopisu *Minos* 8 (1963), 51—61.

I. Mykénská ortografie

Texty mykénských tabulek obsahují celkem sedm různých kategorií lineárních znaků, totiž a) fonetické znaky sylabické, b) akrofonické zkratky foneticky psaných slov, c) základní ideografické znaky osob, zvířat, předmětů, zboží atd., d) ideografická označení číselná, e) ideografická označení měř a vah, f) determinativy základních

ideogramů, g) ligatury vzniklé přímým propojováním dvou nebo více znaků.

Pro výklady o mykénské gramatice mají ovšem z těchto sedmi kategorií přímý význam pouze sylabické fonetické znaky (tj. tzv. *mykénský sylabář*) a zejména pak stanovení vztahu těchto znaků k hláskové struktuře mykénštiny (tzv. *ortografická pravidla* pro přepis mykénské řečtiny lineárním písmem B).

A. Mykénský sylabář

Počet všech fonetických znaků bývá dnes udáván číslem 91 (nebo 90, je-li možno pokládat znak č. 35 za pouhou grafickou variantu znaku č. 34). Z těchto 91 znaků (viz tabulku na této straně) byla doposud celkem bezpečně zjištěna slabičná hodnota v 72 případech; s podstatně menší jistotou se to podařilo u dalších 6 znaků (jsou na naší příloze označeny otazníkem) a 13 zbývajících znaků není zatím možno pokládat za uspokojivě interpretované.³

Zajímavé je fonetické rozvržení doposud rozluštěných znaků, jak je patrné z následující slabičné mřížky, na níž jsou vždy pod sebou uvedena pořadová čísla znaků končících na stejnou samohlásku a vedle sebe čísla znaků začínajících na stejnou souhlásku:

	-a	-e	-i	-o	-u	<i>Znaky mimo systém</i>
∅	8	38	28	61	10	25:A ₂ (= HA?); ⁴ 43:AI; 34–35:AI ₂ ?
d-	1	45	7	14	51	90:DWO; 71:DWE
j-	57	46	—	36	65?	
k-	77	44	67	70	81	87:KWE?
m-	80	13	73	15	23	
n-	6	24	30	52	55	48:NWA
p-	3	72	39	11	50	56:PA ₃ ⁵ ; 29:PU ₂ (= PHU?); 62:PTE
q-	16	78	21	32	—	
r-	60	27	53	2	26	76:RA ₂ (= RJA?) ⁶ ; 33:RA ₃ (= RAI?); 68 = RO ₂ (= RJO?) ⁶
s-	31	9	41	12	58	82:SA ₂ ?
t-	59	4	37	5	69	66:TA ₂ (= TJA); 91:TWO
w-	54	75	40	42	—	
z-	17	74	—	20	79?	

<i>Znaky prozatím bez bezpečnější interpretace :</i>		
18:	63:	86:
19:	64:RI???,RE???	88:
22:	83:	89:
47:	84:	
49:	85:SU ₂ ???,SI ₂ ???	

Jak je vidět z našeho přehledu, zdá se, jako by byly některé slabiky zachycovány v lineárním písmě B dvěma i více zcela nepříbuznými znaky. Nejspíše tu asi jde o znaky převzaté ze starších, předindoevropských fází lineárního písemného systému, které snad plnily při zachycování řečtiny zprvu některé speciální funkce (např. funkci znaků označujících slabiky palatálního zabarvení), časem se však staly pouhými příležitostnými dubletními variantami. Jde zejména o shora uvedené znaky č. 25, 29, 33, 34—35, 43, 56, 66, 68, 76, 82, ale snad i o některé znaky další, prozatím nedostatečně interpretované (např. č. 64 a 85).

Zvláštní skupinu tvoří i znaky s pravděpodobnou dvojicí náslovných souhlásek, z nichž druhá bývá nejčastěji *w*, ale ani znaky tohoto typu se zatím nepodařilo harmonicky zařadit do mykénského sylabárního systému. Jde o znaky č. 48, 62, 71, 87, 90, 91.

Konečně je třeba zdůraznit i to, že se naopak pro některé slabiky naší mřížky doposud nepodařilo najít — alespoň s určitou jistotou — náležitý mykénský slabičný znak; jde o slabiky JI, QU, WU (o těchto třech však můžeme z důvodů dissimilačních soudit, že snad v mykénštině vůbec ani ve výslovnosti neexistovaly) a o slabiku ZI.

B. Ortografická pravidla

Jak už bylo naznačeno, vznikl zřejmě prototyp lineárního písma B — tj. patrně přímo tzv. lineární písmo A, jímž se psalo na Krétě v 20.—15. stol. př. n. l. — pro potřeby nějakého egejského jazyka neindoevropské fonetické struktury.⁷ Projevuje se to jednak v tom, že se některé znaky lineárního písma B zdají pro řečtinu jakoby nadbytečné — jak už zde byla o tom řeč —, jednak pak i v tom, že řecká slova skrývající se pod mykénskými texty je často možno přesněji identifikovat jen na základě znalosti určitých ortografických pravidel. Při stanovení těchto pravidel (jejich hlavní zásady formuloval Ventris již ve své objevné stati z r. 1953) se vycházelo jednak ze vzájemného srovnávání mykénského grafického materiálu, jednak z grafické praxe uživatelů klasického písma kyperského, jímž se zachycovala až do 3. stol. př. n. l. kyperská řečtina a jež bylo posledním výhonkem tzv. kyprominojské větve egejských sylabických písem (tato větev se oddělila od lineárního písma A někdy na konci 1. poloviny 2. tis. př. n. l.). Nynější podobu těchto ortografických pravidel je možno — bez přihlídnutí k některým okrajovým jevům — shrnout do těchto bodů:

1. Samohlásky:

a) Písmo nerozlišuje dlouhé samohlásky od krátkých:

po-me	= <i>poimēn</i> ⁸ [1. sg.]	(srov. <i>ποιμήν</i>)
po-me-no	= <i>poimenos</i> [2. sg.]	(srov. <i>ποιμένος</i>)

b) Hiátové spojení samohlásek *i*, *u*⁹ (a někdy i *e*¹⁰) s následující samohláskou jiné kvality se v písmě zpravidla¹¹ projevuje vsunutím přechodového J, W:⁹

i-ja-te	= <i>iāter</i>	(srov. hom. <i>ἰητήρ</i> , att. <i>ἰατρός</i>)
a-re-ku-tu-ru-wo	= <i>Alektroūn</i> ¹²	(srov. <i>ἀλεκτρούων</i>)

2. Dvojhlásky:

- a) V postavení před souhláskou jsou i-ové diftongy psány zpravidla¹³ bez své druhé složky, kdežto u-ové diftongy ji obvykle¹⁴ i v takovémto postavení podržují; v absolutním konci slova platí pak toto pravidlo téměř bez výjimky:

e-ra-wo	= <i>elaiwon</i>	(srov. <i>ἔλαιον</i>)
re-qa-me-no	= <i>leik^womenoi</i> [part. prés. pás.]	(srov. <i>λείπόμενοι</i> od <i>λείπω</i>)
po-me	= <i>poimēn</i>	(srov. <i>ποιμήν</i>)
e-ke	= <i>ekhei</i> [3. sg. ind. prés. akt.]	(srov. <i>ἔχει</i> od <i>ἔχω</i>)
ke-ka-u-me-no	= <i>kekaumenos</i> [part. pf. pás.]	(srov. <i>κεκαυμένος</i> od <i>καίω</i>)
ze-u-ke-si	= <i>dzeuges(s)i¹⁵</i> [3. pl.]	(srov. <i>ζεύγος</i>)
a-ro-u-ra	= <i>arourans?</i> [4. pl. ?]	(srov. <i>ἄρουρα</i>)
i-je-re-u	= (<i>h</i>) <i>iereus¹⁶</i>	(srov. <i>ἱερέυς</i>)

- b) V postavení před samohláskou¹⁶ odpovídá však druhé složce alfabetických řeckých i-ových diftongů zpravidla psané J a druhé složce alfabetických diftongů u-ových velmi často psané W:

e-re-pa-te-jo	= <i>elephantejos¹⁷</i>	(srov. <i>ἐλεφάντειος</i>)
e-wa-ko-ro	= <i>Euagros?</i>	(srov. <i>εὐαγρός</i>)
		— vedle e-u-wa-ko-ro.

- c) Dvojhláska *ai* bývá někdy psána zvláštním znakem, a to na začátku slova znakem č. 43 = AI a po předcházejícím *r*, *l* pak znakem č. 33 = RA₃ = = RAI?:

ai-ka-sa-ma	= <i>aiksmans</i> [4. pl.]	(srov. <i>αἰχμή</i>)
e-ra ₃ -wo	= <i>elaiwon</i>	(srov. <i>ἔλαιον</i>)
		— vedle e-ra-wo (viz výše)

3. Souhlásky jednotlivě:

- a) V písmě neexistuje rozdíl mezi explozivami znělými, neznělými a neznělými aspirovanými; v přepise latinkou se užívá zpravidla latinského písmene pro neznělou (jedinou výjimkou je tu dentála *d*, která má vlastní grafickou řadu, označovanou jako řada „D-ová“). Platí tedy pravidlo, že hlásky *p*, *b*, *ph* jsou zachycovány znaky P-ové řady

<i>t</i> ,	<i>th</i>	T-
	<i>d</i>	D-
<i>k</i> ,	<i>g</i> , <i>k^h</i>	K-
<i>k^w</i> ,	<i>g^w</i> , <i>k^wh¹⁸</i>	Q-

Příklady:

pa-ka-na	= <i>phasgana</i> [1. pl.]	(srov. hom. <i>φάσγανον</i>)
tu-ka-te	= <i>thugatēr</i>	(srov. <i>θυγάτηρ</i>)
-do-so-si ¹⁹	= <i>dōsonsi</i> [3. pl. ind. fut. akt.]	(srov. att. <i>δώσονται</i> od <i>δίδομι</i>)
e-ke	= <i>ekhei</i>	(srov. <i>ἔχει</i> od <i>ἔχω</i>)
qa-u-ko-ro	= <i>g^woukoloi</i> [1. pl.]	(srov. <i>βουκόλος</i>)

- b) V písmě neexistuje rozdíl mezi znělou afrikátou *dz* a neznělou afrikátou *ts*¹⁸; v přepise latinkou se používá písmene Z-:

me-zo = *medzōs* < *megj-ōs [1. sg. m., f.] (srov. att. *μείζων*, ion. *μέζων*)
 ka-zo-e = *katsō(h)es* < *kakj-oses [1. pl.] (srov. hom. *κακίων*)²⁰

- c) V písmě neexistuje rozdíl mezi likvidami *l* a *r*²¹ v přepise latinkou se používá písmene R-:

e-re-u-te-ro = *eleutheros* (srov. *ἐλεύθερος*)

- d) Předpokládané mykénské *h*¹⁸, vzniklé z prařeckého náslovného nebo intervokalického *s*, se někdy značí před následujícím *a* pomocí znaku č. 25 = $A_2 = HA?$ ²²; většinou však zůstává neoznačeno:

a₂-te-ro = *hateron* < *sm-* (srov. dór. *ἄτερος*, aiol. *ἄτερος*,
 [4. sg. n.] att. *ἔτερος*)
 pa-we-a₂ = *pharweha* < *-esa* (srov. hom. *φάρεα* od *φᾶρος*) vedle
 pa-we-a = *pharweh(a)*
 i-je-re-ja = *(h)iereja* (srov. *ἰέρεια*)

4. Souhlásky ve speciálních postaveních:

- a) Pro zachycování souhláskových skupin platí tato zvláštní pravidla:

α) Geminované souhlásky jsou vždy psány jako jednoduché:

e-ra-pe-me-na = *errapmenā?* [1. sg. fem. part. perf. pas.] (srov. *ἐρραμμένος*
 od *ῥάπτω*)

β) Některé souhláskové skupiny bývají často zachycovány speciálními slabičnými znaky; jde zejména o znaky č. 71 = DWE, 90 = DWO, 48 = NWA, 62 = PTE, 87 = KWE, 76 = RA₂ = RJA?, 68 = RO₂ = RJO?, 66 = TA₂ = TJA? a 91 = TWO:

pte-re-wa = *ptelewās* [2. sg.] (srov. *πιτελέᾱ*) vedle
 pe-te-re-wa = *ptelewās*
 a-ke-ti-ra₂ = *akestrjai?* [1. pl.] (srov. *ἀκεστρία*) vedle
 a-ke-ti-ri-ja = *akestriai?*

γ) Nejčastěji bývá však zachycována každá ze souhlásek souhláskové skupiny zvláštním znkem, a to i za cenu vzniku tzv. mrtvých samohlásek, které se nevyslovovaly; tyto mrtvé samohlásky mívají přitom obvykle touž kvalitu jako samohlásky vyslovované v příští slabice, před následujícím *w* mohou však nabýt i kvality U-ové; naproti tomu spojení *-wǵ-* se zachycuje vždy buď jako *-WǪ-J-* nebo jako *-U-J-*:

ai-ka-sa-ma = *aiksmans* [4. pl.] (srov. *αἰχμή*)
 ko-no-so = *Knōs(s)os* (srov. *Κνωσ(σ)ός*)
 ka-ra-te-ra = *krātēra* [4. sg.] (srov. *κρατήρ*)
 ti-ri-po-de = *tripode* [1. du.] (srov. *τρίπους*)

a-re-ku-tu-ru-wo	= <i>Alektroūn</i>	(srov. ἀλεκτρούων)
qi-ri-ja-to	= <i>k^wriato</i>	(srov. (ἐ)πρίατο κ ὠνοῦμαι)
wi-ri-za	= <i>wridza</i>	(srov. ῥίζα)
me-wi-jo	= <i>me(i)wǫds</i> [1. sg. m. ,f., n.]	(srov. μέλων), ²⁰ — vedle
me-u-jo	= <i>me(i)wǫds</i>	
a-ra-ru-wo-a	= <i>ararwo(h)a</i> [1. pl. n. part. pf. (srov. hom. ἀρηρώς). akt.]	

δ) Pravidlo uvedené sub γ) však zpravidla neplatí tehdy, jestliže první složku souhláskové skupiny tvoří hlásky *r, l, m, n, s*; v takovém případě není tato první složka značena (výraznou výjimkou tu jsou pouze²³ skupiny *nw, sw, sm* a *mm*, jejichž zachycování se řídí buď v zásadě pravidlem γ anebo příležitostně i pravidlem β):

pa-we-a ₂ /pa-we-a	= <i>pharwe(h)a</i> [1. pl.]	(srov. hom. φάρσα)
ka-ke-u	= <i>khalkeus</i>	(srov. χαλκεύς)
a-pi-me-de	= <i>Amphimédēs</i>	(srov. Ἀμφιμήδης)
e-ko-si	= <i>ekhonsi</i>	(srov. att. ἔχουσι)
pe-ma	= <i>sperma</i>	(srov. σπέρμα)
ke-se-nu-wi-ja	= <i>ksenuia</i> [1. pl. n.]	(srov. ion. ζέινιος, att. ξένιος, el., kor. ξένιος)
wi-so-wo	= <i>wiswo-</i>	(srov. ἴσο-)
do-so-mo	= <i>dosmos</i>	(srov. δοσμός)
de-mi-ni-jo	= <i>demnion?</i>	(srov. hom. δέμνιον)

b) Koncové souhlásky slova se neznačí; z koncových souhláskových skupin se někdy zachycuje souhláska první, a to i za cenu vzniku „mrtvého“ vokálu, který má v takovém případě samohláskové zabarvení vokálu z předchozí slabiky:

ka-ke-u	= <i>khalkeus</i>	(srov. χαλκεύς)
pa-te	= <i>patēr</i>	(srov. πατήρ)
po-me	= <i>poimēn</i>	(srov. ποιμήν)
wa-na-ka	= <i>wanaks < -kts</i>	(srov. ἄναξ)
ai-ti-jo-ǵo	= <i>Aithiok^ws</i>	(srov. Αἰθίοψ)
	(ale i <i>Aithiok^wos</i> [2. sg.])	

II. Mykénské hláskosloví

Vzhledem k tomu, že se lineární písmo B nehodí pro svůj slabičný charakter k zachycování řečtiny, není možno podat příliš přesný obraz mykénské hláskosloví; přesto se však již do dnešní doby podařilo stanovit, zejména na základě srovnávání s řeckými dialektky pozdějších období, některé poměrně bezpečné mykénské hláskoslovné rysy, které jsou s to dohromady dát alespoň přibližný nástin hláskoslovných poměrů v mykénštině²⁴.

A. Vokalismus

1. Krátké monoftongy: *a, e, i, o, u*.

Všechny tyto monoftongy měly charakter samostatných fonémů.

2. Dlouhé monoftongy: *ā, ē, ī, ō, ū*.

Také všechny tyto monoftongy měly charakter samostatných fonémů.

3. Krátké diftongy: *ai, ei, oi, au, eu, ou, ui*.

Z těchto diftongů měly dvojhlásky *au, eu, ou* a *ui* určitě bifonémický charakter (tj. lze je rozkládat na *a + w, e + w, o + w, u + j*), kdežto u *i-ových* diftongů *ai, ei, oi* nelze vyloučit možnost, že šlo o zcela samostatné fonémy s klouzavou výslovností.²⁵

4. Dlouhé diftongy: *āi, ēi, ōi, āu, ēu, ōu*.

Tyto diftongy (pokud vůbec v mykénštině všechny existovaly)²⁶ byly s největší pravděpodobností bifonémické.

B. Konsonantismus

1. Polosamohlásky: *j, w*

Obě tyto hlásky měly zřejmě charakter samostatných fonémů.

2. Likvidy a nazály: *l, r, m, n* (a velární *ŋ*).

První čtyři hlásky je třeba pokládat za samostatné fonémy; velární *ŋ* byla však pouhá kombinatorní varianta k *n*, vázaná na postavení před zadopatrovou (velární) explozívou. Nejisté je tu jen to, zda po boku oněch čtyř fonémů nestálo i geminované *ll, rr, mm, nn* (zejména u *ll* to nelze úplně vyloučit, ale zároveň ani bezpečně prokázat).

3. Explozívy:

a) labiální:	<i>p, b,²⁷ ph</i>
b) dentální:	<i>t, d, th</i>
c) velární:	<i>k, g, kh</i>
d) labiovelární:	<i>k^w, g^w, k^wh</i>

Všechny tyto explozívy měly platnost samostatných fonémů.

4. Spiranty:

- a) dentální

(afrikáty): *ts, dz* [zachycované grafickou řadou „Z“-ovou]

(čisté sykavky): *s* (a znělé *z*) [zachycované řadou S-ovou]

- b) guturální:

h

Z uvedených hlásek měly *ts, dz* a *s* nepochybně platnost samostatných fonémů, o hláске *h* to lze pro dobu mykénskou soudit s velmi vysokou pravděpodobností

(kdysi na začátku své existence bylo však *h* pouhou iuxtavokalickou variantou *k s*) a o *z* lze nepochybně mít za to, že to byla pouhá kombinatorní varianta *k s*, vázaná na polohu před znělou souhláskou.

*

Celkový počet mykénských fonémů činil tedy patrně minimálně 32 (10 fonémů vokalických a 22 fonémů konsonantických) — pokud ovšem neměly samostatnou fonémickou platnost i mykénské diftongy *ai*, *ei*, *oi*, příp. pokud v mykénštině neexistovalo i geminované *ll* jakožto samostatný foném. Celý systémový komplex mykénských fonémů vypadal tedy asi takto:

Samohlásky a dvojhlásky:

<i>i</i>	<i>u</i>		<i>ī</i>	<i>ū</i>	
<i>e</i>	<i>o</i>	(<i>ei?</i>)	(<i>oi?</i>)	<i>ē</i>	<i>ō</i>
<i>a</i>		(<i>ai?</i>)		<i>ā</i>	

Souhlásky:

<i>p</i>	<i>t</i>	<i>k</i>	<i>k^w</i>	<i>j</i>	<i>w</i>	<i>h</i>	<i>s</i>	<i>ts</i>	<i>r</i>	<i>l</i>	<i>m</i>	<i>n</i>
<i>b</i>	<i>d</i>	<i>g</i>	<i>g^w</i>					<i>dz</i>	(<i>ll?</i>)			
<i>ph</i>	<i>th</i>	<i>kh</i>	<i>k^wh</i>									

Hlavní mykénské hláskoslovné rozdíly proti attičtině

a) *Dlouhých monoftongů* je v mykénštině pět — stejně jako jich bylo vždy jen pět např. v arkadštině (a kyperštině?), v lesbičtině, thessalštině, lakonštině nebo v kyrénštině a krétštině;²⁹ naproti tomu attičtina rozeznává dvojí *ē* (*ē* psané jako EI, *ē* psané jako H) a dvojí *ō* (*ō*, později *ū*, psané jako OY a *ō* psané jako Ω).²⁹

b) Mykénština zachovala ještě ie. *labioveláry* (nebo jejich specifické mykénské střídnice, odlišné jak od hlásek labiálních, tak od hlásek velárních),³⁰ a to vůbec jako jediný řecký dialekt. V některých případech se zdá, jako by už bylo v mykénštině docházelo k prvním projevům likvidace těchto labiovelár, ale nelze to bezpečně prokázat.³¹

c) Mykénština zachovala — opět jako jediný řecký dialekt — i staré *j*, a to alespoň v některých postaveních ve slově³² [např. tam, kde vzniklo mykénské intervokalické *j* z původního *-sj-*: viz *te-o-jo* = *theojo* < **theosjo* (srov. hom. *θεοῖο*); anebo ve spojení *-wj-*: viz komparativ *me-wi-jo/me-u-jo* = *mewjōs* (srov. *μείων*)]. Srov. pozn. 17.

d) Mykénština si zachovala ještě celkem v plné míře původní *w*;³³ naproti tomu attičtina — i některé další řecké dialekty (ionština, lesbičtina, východoegejská dorština) — ztratily tuto hlásku ve svém období přednápisném, jiné ji pozbyly později a v řadě řeckých nářečí se na konci klasického období výskyt této hlásky omezoval v zásadě jen na některá speciální postavení ve slově.

e) Ve střídnicích za původní *l*, *r*, *ŋ*, *ŋ* má někdy mykénština samohlásku *a*, jindy

samohlásku o^{34} : viz např. a-pe-a-sa = *ap-e(h)a(t)sa* < **ap-esn̄t̄jə* [1. sg. fem. part. prés. od kořene *es-*] (hom. *ἀπ-εούσα*) vedle to-pe-za = *torpedza* < **tr̄pedjə* (srov. *τράπεζα*), či dvě variantní podoby téhož slova pe-ma/pe-mo = *sperma/spermo* < **spermn̄jə* (srov. *σπέρμα*), anebo dvě různá samohlásková zabarvení za původní *ŋ* v jednom a témž slově, j. v a-no-wo-to = *an-owoton* < *ŋ-ous-ŋ-ton [1. sg. n.] „bezuché“ (srov. hom. *ἀνούατος*). Attičtina má celkem pravidelně zabarvení a-ové, kolísání mezi zabarvením a-ovým a o-vým je naproti tomu typické pro dialekty arkadokyperské a aiolské.

f) Mykénština zachovala patrně ještě *h* nejen jako střídnicí za původní náslovné *s*, nýbrž i za původní *s* intervokalicke: srov. výše doklady j. a_2 -te-ro = *hateron* (srov. *ἄτερος, ἄτερος, ἔτερος*), pa-we-a $_2$ = *pharweha* < -sa (srov. *φᾶρος*), ale i me-zo-a $_2$ = *medzoha* < *megjosa (srov. *μέζων, μείζων*). To ovšem zároveň znamená existenci významného fonologického rozdílu na jedné straně mezi mykénštinou a na straně druhé mezi attičtinou a vůbec všemi těmi řeckými dialekty, které si zachovaly i v 1. tis. př. n. l. náslovné *h*: kdežto mykénské *h* mělo patrně platnost samostatného fonému, představovalo attické *h* např. ve slově *ὄδος* pouze jeden z dvou možných signálů samohláskového začátku slova (druhý z těchto signálů byl „jemný přídech“), přičemž tyto signály určitě neměly platnost samostatných fonémů.³⁵

g) Mykénština dále zachovala u střídnic za prařecké palatalizované dentály a veláry [tj. za *t(h)j*, *k(h)j*, *dj*, *gj*: viz např. ke-re-za = *Krētsai*? < *Krētjai [1. pl.] (srov. *Κρηῖσσα*), ka-zo-e = *katso(h)es* < *kakjoses (srov. hom. *καίων*), to-pe-za = *torpedza* < **tr̄pedjə* (srov. *τράπεζα*), me-zo = *medzōs* < *megjōs (srov. *μέζων, μείζων*)] jejich někdejší afrikátní podobu *ts*, *dz*³⁶ (ne-li vůbec ještě palatálně afrikátní podobu *tš*, *dž*)³⁷; podobně bylo *ts* a *dz* vedle sebe plně zachováno i v některých pozdějších řeckých dialektech ještě na začátku jejich nápisného období, např. v pamfylštině a v střední krétštině^{37a}. Naproti tomu attičtina měla již na začátku svého nápisného doložení místo staršího *ts* geminovanou sykavku *ss* (psanou ΣΣ) a někdejší *dz* bylo tu již metatezí změněno v bifonémické *z* + (zachycované znakem Ζ).

h) Obecně řecká tendence k asibilaci palatalizovaných prařeckých dentál a velár — jak byla o tom zmínka sub f) — našla zřejmě v mykénštině svoje speciální uplatnění i v některých dalších asibilačních, resp. konzonantizačních tendencích, s nimiž se v attičtině i ve většině ostatních řeckých dialektů nesetkááme. Byly to zejména:

a) tendence ke konsonantizaci hiátového *i*, *e* v některých slovech, zvl. po *k*, *g*, *s*, *r*, a to často s výraznými asibilačními změnami: viz např. ka-za = *khaltšā*? < *khalkiā nebo **khalkē(j)ā* [srov. *χάλκε(ι)ος* od *χαλκός*], ai-za = *aidžā*? < *aigiā nebo **aigē(j)ā* [srov. *αἷγε(ι)ος* od *αἷξ*],³⁸ ku-ru-so = *khrušjo-?* < **khrušio-* nebo **khrušē(j)o-* [srov. *χρῦσε(ι)ος* od *χρῦσός*], po-pu-ro $_2$ = *porphurjo-?* < **porphurio-* nebo **porphure(j)o-* [srov. *πορφύρε(ι)ος*]. V pozdějších řeckých dialektech má tento jev jistou obdobu v aiolské konsonantizaci hiátového *i* ve výrazech j. *Ζωνσοος*.

β) palatalizace velárního *k* před *e*: viz např. vedle sebe dvojice *a-ke-ti-ri-ja/a-ze-ti-ri-ja* = *akestriaí*, či asi spíše *akjestriaí*, *atšestriaí* či dokonce *atsestriaí*? (srov. *ἀκέστριαι*).³⁹

i) V mykénštině nebyla konečně ještě provedena celá řada hláskových změn známých z attičtiny, j. obecně ionskoattická změna $\bar{a} > \bar{e} > \bar{\epsilon}$, mimoeubojská ionskoattická změna $\bar{u} > \bar{i}$, dále tzv. druhé náhradní dloužení⁴⁰ v sekundárních skupinách *-ns-* [*e-ko-si* je patrně třeba ještě vyslovovat jako *ekhonsi*, podobně jako tomu bylo v historické arkadštině (a snad i kyperštině), v thessalštině, argolštině, střední krétštině a zčásti i na zbytku Kréty a ve východní dorské Egeidě], a rovněž ani různé samohláskové kontrakce, uskutečněné později na celém řeckém území, nebo rozmanité pozdější assimilace,⁴¹ různá zjednodušení v souhláskových skupinách⁴² apod.

III. Tvarosloví

V kapitole věnované mykénskému tvarosloví se hodláme soustředit pouze na výklady o mykénských slovních druzích, a ovšem přitom zejména na mykénské skloňování a časování, a ponecháme stranou detailní otázky z nauky o tvoření slov v užším smyslu — pokud ovšem přímo nesouvisejí se skloňovacími a časovacími typy. Činíme tak z toho důvodu, že naše práce má za cíl poskytnout českému čtenáři především základní hláskoslovné a tvaroslovné informace potřebné pro porozumění lehčím mykénským textům. Z tohoto důvodu je vždy také každé paradigma doprovázeno rozsáhlým výběrem vhodných slovních příkladů s alfabetskými ekvivalenty.

A. Skloňování substantiv a adjektiv

Charakter lineárního písma zastírá do velmi značné míry skutečnou podobu mykénských koncovek: v písmě se nečiní rozdíl mezi krátkými a dlouhými vokály, druhá složka *i*-ových diftongů se většinou nepíše, neznačí se ani koncové souhlásky, a koncové souhláskové skupiny se často buď také úplně vynechávají anebo se z nich zachycuje pouze první souhláska. Přesto se již podařilo — díky velkému bohatství mykénského nápisného materiálu — zjistit do dosti velkých podrobností obraz mykénského deklinačního systému i jednotlivých deklinačních typů — i když výsledky těchto zkoumání nejsou u každého z těchto typů vždy stejně uspokojivé.

U mykénských jmen je možno rozlišit tyto gramatické kategorie:

1. Rod jmenný:

- a) *maskulínium* (zkratka m. nebo mask.)
- b) *feminínium* (f. nebo fem.)
- c) *neutrum* (n. nebo neutr.)

V jmenném rodě je tedy zásadní shoda mezi mykénštinou a alfabetickou řečtinou.

2. Číslo:

- a) *singulár* (sg.)
- b) *duál* (du.)
- c) *plurál* (pl.)

I v čísle se mykénština a alfabetická řečtina navzájem shodují.

3. Pád:

- a) *nominativ* (N. nebo 1. [pád])
- b) *genitiv* (G. nebo 2. [pád])
- c) *dativ* (D. nebo 3. [pád])
- d) *akuzativ* (A. nebo 4. [pád])
- e) *instrumentál* (I. nebo 6. [pád])

V počtu pádů je tedy jistý rozdíl mezi mykénštinou a alfabetickou řečtinou, a to v tom směru, že mykénština má navíc plně rozvinutý instrumentál, i když je tu doložen jen v plurálu (v sg. plnil zřejmě instrumentální funkce v plném rozsahu dativ; ten plnil zároveň — určitě v sg., ale asi i v pl. — rovněž funkce lokativní, podobně jako genitiv plnil zároveň i funkce ablativní). Vokativ nikde v mykénských textech doložen není a charakter dokumentů nás ani příliš neopravňuje, abychom jej tam očekávali; srovnání s alfabetickou řečtinou nám ovšem dovoluje předpokládat, že vokativ singuláru jakožto samostatný pád existoval i v mykénštině. — Mykénština tedy zřejmě rozeznávala celkem šest různých pádů, i když v systému singulárním se uplatňovaly z hlediska formy jen nominativ, genitiv, dativ, akuzativ a vokativ a v plurálu zase pouze nominativ, genitiv, dativ, akuzativ a instrumentál. V duálu pak byly patrně v mykénštině stejné poměry jako v alfabetické řečtině, neboť i v mykénských textech je možno od sebe navzájem rozlišit pouze nominativ-akuzativ a genitiv-dativ. — Do pádového systému jsme ovšem nepočítali allativní tvary s příponou *-de* = *-de* (srov. *-δε*) k vyjádření cíle pohybu [např. *a-mi-ni-so-de* = *Amnisonde* (srov. Ἄμνισός + *-δε*), *pe-re-u-ro-na-de* *Pleurónade* (srov. Πλευρών + *-δε*), *wo-i-ko-de* = *woikonde* (srov. hom. οἰκόνδε, οἴκαδε)].

Přehled mykénských deklinačních typů

	Subst.	Adj.
ä-kmeny	f.; m.	
o-kmeny	m.-f.	n. trojvýchodná i dvojvýchodná [v kompozitech]
konsonantické kmeny		
<i>kmeny na explozivní</i>		
kmeny retné (labiální)	(bez bezpečných dokladů)	
kmeny zubné (dentální)	m.-f.	
kmeny zadopatrové (velární)	m.-f.	
kmeny labiovelární	m.-f.	

	Subst.	Adj.
<i>mŕ(t)-kmeny</i>	m.	n.
<i>nt-kmeny</i>	m.	trojvýchodná [zejména participia]
<i>l-, r-kmeny</i>	m.-f.	
<i>m-, n-kmeny</i>	m.	
<i>s-kmeny</i>	m. (vl. jm.)	n. dvojvýchodná i trojvýchodná [part. perf. akt.]
<i>i-kmeny</i>	f.	
<i>i-kmeny</i>		(bez bezpečných dokladů)
<i>u-kmeny</i>	m.	n. dvojvýchodná (nejisté)
<i>ŕ-kmeny</i>		(bez bezpečných dokladů)
<i>cu-kmeny</i>	m.	
<i>oi-kmeny</i>		(bez bezpečných dokladů)
<i>ou-kmeny</i>		(bez bezpečných dokladů)

Paradigmata a příklady

1. *ā*-kmeny

Paradigma I (feminina)

Sg.	Du.	Pl.
N. -a ⁴³ = - <i>ā</i> / <i>-ā</i> (- <i>ā</i> / <i>-ā</i>)	-o = - <i>ō</i>	-a = - <i>ai</i> (- <i>ai</i>)
G. -a = - <i>ās</i> (- <i>ās</i>)	×	-a-o = - <i>āōn</i> (- <i>āōn</i> ; att. - <i>ōvn</i>)
D. -a = - <i>āi</i> (- <i>āi</i> , - <i>ā</i>)	-o-i = - <i>oihin</i> ?, - <i>oin</i> ?	-a-i = - <i>āhi</i> ?, - <i>aihi</i> ?, - <i>ais</i> ? (- <i>āsi</i> , - <i>aisi</i> , - <i>ais</i>) ⁴⁵
A. -a = - <i>ān</i> / <i>-ān</i> (- <i>ān</i> / <i>-ān</i>)	-o = - <i>ō</i>	-a = - <i>ans</i> (- <i>ans</i> ; att. - <i>ās</i>)
I. × ⁴⁴	×	-a-pi = - <i>āphi</i> (srov. hom. sing. - <i>ηφι</i>)

Paradigma II (maskulina)

Sg.	Du.	Pl.
N. -a = <i>ās</i> (- <i>ās</i>)	-a-e = - <i>āe</i> (srov. - <i>ā</i>)	-a = - <i>ai</i> (- <i>ai</i>)
G. -a-o = - <i>āo</i> (- <i>āo</i> ; att. - <i>ov</i>)	×	-a-o = - <i>āōn</i> (- <i>āōn</i> ; att. - <i>ōvn</i>)
D. -a = - <i>āi</i> (- <i>āi</i> , - <i>ā</i>)	×	-a-i = - <i>āhi</i> ?, - <i>aihi</i> ?, - <i>ais</i> ? (- <i>āsi</i> , - <i>aisi</i> , - <i>ais</i>)
A. -a = - <i>ān</i> (- <i>ān</i>)	×	×
I. ×	×	×

Příklady:

Subst. f., nom. na - <i>ā</i> : ai-ka-sa-ma = <i>aiksmā</i> ⁴⁶ (srov. <i>αἰχμή</i>): ⁴⁷	ai-ka-sa-ma = - <i>ans</i> [4. pl.] ⁴⁸
do-e-ra = <i>doelā</i> (srov. <i>δοῦλη</i>):	do-e-ra [1. sg., 1. pl.]
e-ra-wa = <i>elaiwā</i> (srov. <i>ἐλαία</i>):	e-ra-wa [1. pl.]
ko-wa = <i>korwā</i> (srov. <i>κόρη</i>):	ko-wa [1. sg., 1. pl.]
nom. na - <i>ā</i> : a-ro-u-ra = <i>aroura</i> (srov. <i>ἄρουρα</i>):	a-ro-u-ra = - <i>ans</i> ? [4. pl.]
i-je-re-ja = (<i>h</i>) <i>iereja</i> (srov. <i>ἱέρα</i>):	i-je-re-ja [1. sg., 2. sg., 3. sg.]
to-pe-za = <i>torpedza</i> (srov. <i>τόρπεζα</i>):	to-pe-za [1. sg., 1. pl. ?]
	to-pe-zo [1. du.]

Subst. m.:	e-qe-ta	= (h)ek ^w etās? (Pind. ἐπέτας):	e-qe-ta [1. sg., 1. pl. ?] e-qe-ta-e [1. du.] e-qe-ta-i [3. pl.]
	e-re-ta	= eretās (srov. ἐρέτης):	e-re-ta [1. pl.] e-re-ta-o? [2. pl.]
	qo-(u)-qo-ta	= g ^w ouq ^w otās (srov. βουβότης):	qo-u-qo-ta [1. pl. ?] qo-qo-ta-o [2. sg.]
	ra-wa-ke-ta	= lāwagetās (Pind. λᾶγέτας):	ra-wa-ke-ta [1. sg., 3. sg.]
	su-qo-ta	= sug ^w dlās (srov. συμβώτης):	su-qo-ta [3. sg.] su-qo-ta-o [2. sg.]

2. o-kmeny

Paradigma I (maskulina a feminina)

	Sg.		Du.		Pl.	
N. -o	= -os (-ος)		-o = -ō (-ω)		-o = -oi	(-οι)
G. -o-jo	= -ojo (-οιο; att. -οου)		×		-o = -ōn	(-ων)
D. -o	= -ōi (-ωι, -ω)		×		-o-i = -oihi?, -ois??	(-οισι, -οις) ⁴⁶
A. -o	= -on (-ον)		-o = -ō (-ω)		-o = -ons	(-ονς; att. -ους)
I. ×			×		-o = -ois	(-οις)
					-o-pi = -ophi	(-όφι)

Paradigma II (neutra)

	Sg.		Du.		Pl.	
N. -o	= -on (-ον)		-o = -ō (-ω)		-a = -a	(-α)
G. ×			×		×	
D. -o	= -ōi (-ωι, -ω)		×		×	
A. -o	= -on (-ον)		-o = -ō (-ω)		-a = -a	(-α)
I. ×			×		×	

Přiklady:

Subst. m.:	a-ke-ro	= angelos (srov. ἄγγελος):	a-ke-ro [1. sg., 1. pl. ?, 2. pl. ?]
	da-mo	= dāmos (srov. δῆμος):	da-mo [1. sg., 3. sg.]
	do-e-ro	= doelos (srov. δοῦλος):	do-e-ro [1. sg., 3. sg., 4. sg., 1. pl.] do-e-ro-jo [2. sg.] do-e-ro-i [3. pl.]
	i-qo	= (h)ikk ^w os (srov. ἵππος):	i-qo [3. sg., 1. pl.] i-qo-jo [2. sg.]
	ko-wo	= korwos (srov. κόρος):	ko-wo [1. sg., 3. sg., 1. du., 1. pl.]
	qo-u-ko-ro	= g ^w oukoulos (srov. βουκόλος):	qo-u-ko-ro [1. pl.] qo-u-ko-ro-jo [2. sg.]
	te-o	= theos (srov. θεός):	te-o [3./4. sg.] te-o-jo [2. sg.] te-o-i [3. pl.]
Subst. f.:	a-pi-qo-ro	= amphik ^w olos (srov. ἀμφίπολος):	a-pi-qo-ro [1. pl., 2. pl.] a-pi-qo-ro-i [3. pl.]
Subst. n.	e-ra-wo/e-ra ₃ -wo	= elaiwon (srov. ἔλαιον):	e-ra-wo [1./4. sg.]
	*pa-ka-no	= phasganon (srov. φάσανον):	pa-ka-na [1. pl.]

Adjektiva o-/ā-kmenová

Paradigmata: též jako výše.

<i>Příklady:</i> e-re-pa-te-jo, -ja, -jo	= <i>elephantejos, ā, on</i> (srov. <i>ἐλεφάντειος</i>):	e-re-pa-te-(j)o [6. pl. m., 6. pl. n.] e-re-pa-te-ja [1. sg. f.] e-re-pa-te-jo-pi [6. pl. m./n.] e-re-pa-te-ja-pi [6. pl. f.]
ne-wo, -wa, -wo	= <i>neuos, ā, on</i> (srov. <i>νεός</i>):	ne-wo [3. sg. m., 1. pl. m.] ne-wo-jo [2. sg. m./n.?] ne-wa [1. pl. f., 1./4. pl. n.]

3. Souhláskové kmeny

Základní paradigma I (maskulina a feminina)

	Sg.		Du.		Pl.
N. θ	= -s; θ (-ς, θ)		-e = -e (-ε)	-e	= -es (-ες)
G. -o	= -os (-ος)		×	-o	= -on (-ων)
D. {	= -ei? (srov. <i>κyp. Διῒ-φιλος</i>)	×	×	-si	= -si (-σι)
-i	= -i (-ι)				
A. -a	= -a (-α)		×	-a	= -as (-ας)
I. ×			×	-pi	= -phi (-φι)

Základní paradigma II (neutra)

	Sg.		Du.		Pl.
N. θ	= θ (θ)		-e = -e (-ε)	-a	= -a (-α)
G. -o	= -os (-ος)		×	-o	= -on (-ων)
D. -i	= -i (-ι)		×	-si	= -si (-σι)
A. θ	= θ (θ)		×	-a	= -a (-α)
I. ×			×	-pi	= -phi (-φι)

Příklady:

a) Kmeny zakončené na *exploztvu* (nebo skupinu *exploztv*)

α) Kmeny retné (-p-, -b-, -ph-): žádný bezpečný doklad

β) Kmeny zubné (-t-, -d-, -th-):

ko-ru	= <i>korus</i>	(srov. <i>κόρυς, θος</i>):	ko-ru? [1. sg.] ko-ru-to = <i>koruthos</i> [2. sg.] ko-ru-pi = <i>korupphi</i> < * <i>koruthphi</i> [6. pl.]
*pi-we-ri	= <i>Piweris</i>	(srov. <i>Πιέριδες?</i>):	pi-we-ri-di [3. sg.] pi-we-ri-si [3. pl.]
*po?	= <i>pōs</i>	(srov. <i>πούς, ποδός</i>):	po-de [3. sg.] po-da?? [4. sg.] po-pi = <i>popphi</i> < * <i>podphi</i> [6. pl.]

ti-ri-po	= <i>tripōs</i>	(srov. <i>τριπους, οδος</i>):	ti-ri-po [1. sg.] ti-ri-po-de [1. du.]
wa-na-ka	= <i>wanaks</i>	(srov. <i>ἄναξ, κτος</i>):	wa-na-ka [1. sg.] wa-na-ka(!)-to = <i>wanaktos</i> [2. sg.] wa-na-ka-te [3. sg.] i wa-na-ke-te

γ) Kmeny zadopatrové (-k-, -g-, -kh-):

*ka-ru	= <i>kāruks</i>	(srov. <i>κῆρυξ, κος</i>):	ka-ru-ke [3. sg.]
*to-ra	= <i>thōrāks</i>	(srov. <i>θώραξ, κος</i>):	to-ra-ke [1. pl.]

δ) Kmeny labiovelární (-k^w-, -g^w-, -k^wh-):

ai-ti-jo-qo ⁴⁹	= <i>Aithiok^ws</i>	(srov. <i>Αἰθίωψ, οπος</i>):	ai-ti-jo-qo [1. sg.] ai-ti-jo-qo [2. sg.]
---------------------------	-------------------------------	-------------------------------	--

b) Kmeny zakončené na -mη(t)- (pouze neutra):

α) se střídníci -ma	za -mη-:		
pe-ma	= <i>sperma</i>	(srov. <i>σπέρμα, ατος</i>):	pe-ma [1./4. sg.]
β) se střídníci -mo	za -mη-:		
pe-mo	= <i>spermo</i>	(srov. <i>σπέρμα, ατος</i>):	pe-mo [1./4. sg.]
a-mo	= (<i>h</i>) <i>armo</i>	(srov. <i>ἄρμα, ατος</i>):	a-mo [1. sg.] a-mo-te [1. du.] a-mo-ta [1. pl.] e-mo-si = (<i>h</i>) <i>armo(s)si</i> [3. pl.]

c) Kmeny zakončené na -nt-

α) subst. na -ant-:

e-re-pa	= <i>elephans</i>	(srov. <i>ἐλέφας, ατος</i>):	e-re-pa [1. sg.] e-re-pa-to [2. sg.] e-re-pa-te [3. sg.] e-re-pa-ta? [4. sg.]
---------	-------------------	-------------------------------	--

β) subst. na -ont-:

ke-ro	= <i>gerōn?</i>	(srov. <i>γέρον, οτος</i>):	ke-ro?? [1. sg.] ke-ro-te? [1. pl.] ⁵⁰
re-wo	= <i>lewōn?</i>	(srov. <i>λέων, οτος</i>):	re-wo?? [1. sg.] re-wo-pi = <i>leuom(p)phi</i> < * <i>lewont-phi</i> [6. pl.]

γ) adj. (partic.) na -ant-:

pa	= <i>pans</i>	(srov. <i>πᾶς, πᾶσα, πᾶν</i>):	-pa [1. sg. m.] pa-sa = <i>pansan, -ans</i> < * <i>pant-</i> [4. sg. f., 4. pl. f.] pa-to? = <i>pantos</i> [2. sg. m./n.?] pa-te [1. pl. m.] pa-ta [1. pl. n.] pa-si = <i>pansi</i> [3. pl. m.]
		viz i	ku-su-pa = <i>ksum-</i> (<i>σνμ-</i>) [1. sg. n.] ku-su-pa-ta [1. pl. n.]
*a-ke-ra ₂	= <i>agérans</i> ^{51a} nebo <i>angélan</i>	(srov. <i>ἀγείρας</i> nebo <i>ἀγγελᾶς</i>):	a-ke-ra ₂ -te [1. pl. m.]

δ) adj. (partic.) na *-ont-*:

o-pe-ro	= <i>ophēlōn</i>	(srov. ὀφείλων, οὔσα, ον):	o-pe-ro? [1. sg. m., 1. sg. n.? o-pe-ro-sa = <i>-onsa</i> [1. sg. f.] o-pe-ro-ta (4. sg. m.) o-pe-ro-te [1. pl. m.? e-ko? [1. sg. m./n.] e-ko-te [1. pl. m.]
e-ko	= <i>ekhōn</i> ⁵¹	(srov. ἔχων, οὔσα, ον):	

ε) adj. na *-went-*:

-we/-we-sa/-we	= <i>-wens, -we(t)sa</i> ¹⁶ , <i>-wen(t)</i> ^{50b}	(srov. -(f)-εις, -εσσα, -εν):	-we [1. sg. m., 1. sg. n.] -we-sa [1. sg. f., 1. pl. f.] -we-to [2. sg. m.] -we-te [3. sg. m., 1. du. m., 1. du. n., 1. pl. m.] -we-ta [1. pl. n.? 1. pl. m.]
----------------	--	-------------------------------	---

d) *Kmeny zakončené na likvidu nebo nasílu*

α) *Kmeny na -l-*: žádný bezpečný doklad

β) *Kmeny na -r-*:

i-ja-te	= <i>iātēr</i>	(srov. hom. <i>ἰατήρ</i> , att. <i>ἰατρός</i>):	i-ja-te [1. sg.]
ma-te	= <i>mātēr</i>	(srov. <i>μήτηρ, τρός</i>):	ma-te [1. sg.] ma-te-re [3. sg.]
pa-te	= <i>patēr</i>	(srov. <i>πατήρ, τρός</i>):	pa-te [1. sg.]
tu-ka-te	= <i>thugatēr</i>	(srov. <i>θυγάτηρ, τρός</i>):	tu-ka-te [1. sg.] tu-ka-te-re = <i>thugat(e)rei</i> [3. sg.] tu-ka-te-si = <i>-tersi</i> [3. pl.]
a-ta-no	= <i>Antānōr</i>	(srov. Ἀντήνωρ, -ορός):	a-ta-no [1. sg.] a-ta-no-ro [2. sg.] a-ta-no-re [3. sg.]

γ) *Kmeny na -m-*:

*e-	= <i>(h)emaš?</i>	(srov. εἰς < *šems):	e-me = <i>(h)emei</i> (srov. <i>ἐντ</i>) [3. sg.]
-----	-------------------	----------------------	--

δ) *Kmeny na -n-*:

ki-to	= <i>khitōn</i>	(srov. <i>χιτών, ἄνος</i>):	ki-to [1. sg.] ki-to-ne [1. pl.] ki-to-na [4. pl.? ki-to-pi = <i>khitomphi</i> [6. pl.]
po-me	= <i>poimēn</i>	(srov. <i>ποιμήν, ἔνος</i>):	po-me [1. sg.] po-me-no [2. sg.] po-me-ne [3. sg.]
te-ko-to	= <i>tektōn</i>	(srov. <i>τέκτων, ονος</i>):	te-ko-to [1. sg.] te-ko-to-ne [1. pl.]
po-se-da-o	= <i>Poseidāōn</i>	(hom. <i>Ποσειδάων, ονος</i>):	po-se-da-o [1. sg.] po-se-da-o-no [2. sg.] po-se-da-o-ne [3. sg.] po-se-da-o-ni [3. sg.]

e) *Kmeny zakončené na -s-*α) subst. mask. (na *-ēs*; jen vlastní jména):

a-pi-me-de	= <i>Amphimēdēs</i>	(srov. Ἀμφιμήδης):	a-pi-me-de [1. sg.] a-pi-me-de-o = <i>Amphimēde(h)os</i> [2. sg.]
e-u-me-de	= <i>Eumēdēs</i>	(srov. Εὐμήδης):	e-u-me-de [1. sg.] e-u-me-de-i = <i>Eumēde(h)i</i> [3. sg.]

β) subst. neutra na *-os*:

e-ko	= <i>ēkhos</i>	(srov. ἔγχος):	e-ko?? [1. sg.] ⁶² [te]-ke-a = <i>ēkhē(h)a</i> [1. pl.] e-ke-si = <i>ēkhes(s)i</i> [3. pl.]
*pa-wo	= <i>pharwos</i>	(srov. φᾶρος):	pa-we-a, pa-we-a ₂ = <i>pharwe(h)a</i> [1. pl.] pa-we-o = <i>pharwe(h)ōn</i> [2. pl.] pa-we-si? = <i>pharwes(s)i</i> [3. pl.] pa-we-pi = <i>pharwesphi</i> [6. pl.]
te-me-no	= <i>temenos</i>	(srov. τέμενος):	te-me-no [1. sg.]
we-to	= <i>wetos</i>	(srov. ἔτος):	we-to [4. sg.] we-te-i-we-te-i = = <i>wete(h)i-wete(h)i</i> [3. sg.] ⁶³
*ze-u-ko	= <i>dzeugos</i>	(srov. ζεύγος):	ze-u-ke-si = <i>dzeuges(s)i</i> [3. pl.]

γ) subst. neutra na *-as*:

di-pa	= <i>dīpas</i>	(srov. δέπας):	di-pa [1. sg., 1. pl.(!)] di-pa-e = <i>dīpa(h)e</i> [1. du.]
-------	----------------	----------------	---

δ) adj. na *-ēs/-es*:

ti-ri-jo-we	= <i>triōwēs/-es</i>	(srov. τρι-+-ώης):	ti-ri-jo-we [1. sg. n.] ti-ri-jo-we-e = <i>triōwe(h)e</i> [1. du. n.]
qe-to-ro-we	= <i>k^wetrōwēs/-es</i>	(srov. τέτρα-+-ώης):	qe-to-ro-we [1. sg. n.]
a-no-we	= <i>anōwēs/-es</i>	(srov. ἀν-+-ώης):	a-no-we [1. sg. n.]
*ka-ka-re	= <i>khalkārēs/-es</i>	(srov. χαλκήρης):	ka-ka-re-a, ka-ka-re-a ₂ = <i>khalkāre-</i> <i>(h)a</i> [1. pl. n.]

ε) part. perf. na *-wōs-, -uja-, -wos-* (s plným s-ovým skloňováním)

*a-ra-ru-wo,	= <i>ararwōs,</i>	(srov. ἀραρώς,	a-ra-ru-wo-a = <i>ararwo(h)a</i> [1. pl. n.]
-ru-ja,	-uja,	ἀραρῖα):	a-ra-ru-ja = <i>ararujai</i> [1. pl. f.] ⁶⁴
-ru-wo	-wos		
te-tu-ko-wo...	= <i>tetukhwōs ...</i>	(srov. τετευχώς):	te-tu-ko-wo-a. te-tu-ko-wo-a ₂ = <i>tetukhwo(h)a</i> [1. pl. n.]

4. i-kmeny

Paradigma:

	Sg.	Du.	Pl.
N. -i = <i>-is</i>	(-ις)	×	×
G. ×		×	×
D. ×		×	×
A. ×		×	×
I. ×		×	-i-pi = <i>-iphi</i>

Přklady:

a-pu-do-si = *apudosis* (srov. ἀπόδοσις): a-pu-do-si [1. sg.]

5. u-kmeny**Paradigma:**

	Sg.		Du.	Pl.
N.	-u = -us/-u (-vs/-v)	×		-u-we = -uwei (-ves)
G.	-u-(w)o = -uwei (-vos)	×		×
D.	-u-we = -uwei?	×		×
A.	×	×		×
I.	×	×		-u-pi = -uphi

Přklady:

- α) subst. mask.: ta-ra-nu = *thrānus* (srov. θρῆνυς): ta-ra-nu [1. sg.]
 ta-ra-nu-we [1. pl.]
 β) subst. neutra: wa-tu = *wastu* (srov. δστυ): wa-tu [1./4. sg.]
 -wa-tu-o??? [2. sg.]
 γ) adj.: pouze několik nepřilíš spolehlivých případů

6. eu-kmeny**Paradigma:**

	Sg.		Du.	Pl.
N.	-e-u = -eus (-εύς)		-e-we = -ēwe	-e-we = -ēwei (-ῆες; att. -εῖς)
G.	-e-wo = -ēwos (-ῆος; att. -έως)	×	(-ῆε, att. -ῆ)	-e-wo = -ēwōn (-ῆων; att. -έων)
D.	{ -e-we = -ēwei? -e-wi = -ēwi (-ῆι; att. -εῖ)	×		-e-u-si = -eusi (-εῦσι)
A.	×	×		×
I.	×	×		-e-u-pi = -euphi

Přklady:

- *a-pi-po-re-u = *amphiphoreus* (srov. ἀμφιφορεύς): a-pi-po-re-we [1. pl.]
 i-(j)e-re-u = (*h*)*iereus* (srov. ἱερεύς): i-(j)e-re-u [1. sg.]
 i-je-re-wo [2. sg.]
 ka-ke-u = *khalkeus* (srov. χαλκεύς): ka-ke-u [1. sg.]
 ka-ke-wi [3. sg.]
 ka-ke-we [1. pl., 3. sg.]
 ka-ke-u-si [3. pl.]
 ke-ra-me-u = *kerameus* (srov. κεραμεύς): ke-ra-me-u [1. sg.]
 ke-ra-me-wo [2. sg.]
 ke-ra-me-wi [3. sg.]
 ke-ra-me-we [1. du.]
 qa-si-re-u = *g^oasileus* (srov. βασιλεύς): qa-si-re-u [1. sg.]
 qa?-si-re-we? [1. pl.]

7. ostatní diftongické kmeny

(jen izolovaná slova)

- (srov. Ζεύς, Διός): di-wo = *Divos* [2. sg.]
 di-we = *Diwei* [3. sg.]

B. Stupňování adjektiv

Dostatečně je doloženo pouze tvoření komparativů; doklady pro superlativ jsou naproti tomu ojedinělé a ne zcela bezpečné. Pozoruhodné je, že v mykénštině nelze prokázat komparativní použití sufixu *-tero-*, jak se s tím setkáváme v alfabeticke řečtině, a pokud můžeme vůbec něco soudit o mykénském tvoření superlativu, platí to mutatis mutandis i o alfabeticke superlativním sufixu *-tato-*. V mykénštině je možno doložit pouze existenci méně obvyklých alfabeticke stupňovacích sufixů, totiž starého ie. komparativního sufixu *-iðs-* a starobylého ie. superlativního sufixu *-isto-*. Co se týče sufixu *-iðs-*, je ovšem třeba poznamenat, že u něho nelze v mykénštině prokázat jeho častější alfabeticke mutaci *-iðn-* < **-is-ðn-*.

Komparativ (doloženy jen nominativy různých čísel)

	Sg.	Du.	Pl.
Nom. m. + f.	-jo = <i>-jðs</i>	-jo-e = <i>-jo(h)e</i>	-jo-e = <i>-jo(h)es</i>
n.	-jo = <i>-jðs</i>	-jo-e = <i>-jo(h)e</i>	-jo-a = <i>-jo(h)a</i>
			-jo-a ₂ = <i>joha</i>

Pozn.: Místo slabiky *-jo* = *-jðs* se objevuje v textech často slabičný znak *-zo* = *-dzðs*, *-tsðs*, což je vlastně sufix *-iðs* napojený na předchozí explozívu, anebo slabičný znak *-ro₂* = *-rjðs*. Teoreticky by bylo možno vidět v koncovém *-jo*, *-zo*, *-ro₂* i sufix *-iðn-* (srov. řec. *βελτιων*), ale vzhledem k tvarům duálovým a plurálovým je lépe počítat i v singuláru jen se sufixem *-iðs-*.

Přklady:

<i>*a-ro₂</i>	= <i>arjo-?</i>	(srov. hom. <i>ἀρειων</i>):	<i>a-ro₂-e</i>	= <i>arjohē</i> [1. du. n. ?]
				= <i>arjohes</i> [1. pl. f. ?]
			<i>a-ro₂-a</i>	= <i>arjoha</i> [1. pl. n.]
<i>*ka-zo</i>	= <i>katso</i> < <i>*kakjo-</i>	(srov. hom. <i>κακίων</i>):	<i>ka-zo-e</i>	= <i>katsohes</i> [1. pl. m.]
<i>ku-ru-zo</i>	= <i>glutso-??</i> < <i>*glukjo-</i>	(srov. <i>γλυκ-</i>):	<i>ku-ru-zo</i>	= <i>glutsōs??</i> [1. sg. m./n.]
<i>me-wi-jo</i>	} = <i>me(i)wjo-</i>	(srov. <i>μείων</i>):	<i>me-wi-jo</i>	} = <i>me(i)wjōs</i>
<i>me-u-jo</i>			<i>me-u-jo</i>	
				[1. pl. m./f./n.]
			<i>me-u-jo-e</i>	= <i>me(i)wjohes</i>
				[1. pl. m./f.]
			<i>me-wi-jo-e</i>	= <i>me(i)wjohes</i>
				[1. pl. m./f.]
				= <i>me(i)wjohe</i>
				[1. du. m./f.]
			<i>me-u-jo-a₂</i>	= <i>me(i)wjoha</i>
				[1. pl. n.]
<i>me-zo</i>	= <i>medzo</i> < <i>*megjo-</i>	(srov. <i>μέζων, μελζων</i>):	<i>me-zo</i>	= <i>megjōs</i> [1. sg. m./f.]
			<i>me-zo-e</i>	= <i>medzohes</i> [1. pl. m./f.]
				<i>medzohe</i> [1. du. m./n.]
			<i>me-zo-a₂</i>	= <i>medzoaha</i> [1. pl. n.]

Superlativ:

(jen několik nepříliš spolehlivých dokladů):

*me-ki-to	= <i>megisto-??</i> (srov. μέγιστος):	me-ki-ta	= <i>megista-??</i>
a-ri-to-	= <i>aristo-??</i> (srov. ἄριστος):	a-ri-to-	= <i>Aristo-??</i> (první část vl. jména)

C. Zájmena

Doklady zájmen jsou většinou dosti nejisté. Ostatně již funkce zájmen sama o sobě dává tušit, že výskyt zájmen v mykénských textech bude značně omezený. Uvedeme tu alespoň několik poněkud bezpečnějších případů:

1. Zájmena osobní (jen zcela izolované tvary)

a) zájmeno pro 3. os. sg.:

-mi = *-min?* (srov. hom. μιν); [akus. sg.]

b) zájmeno pro 3. os. pl.:

pe-i = *sphein?, sphe(h)i?* (srov. σφίσι; ark. σφεις); [dat. pl.?

2. Zájmena ukazovací

a) zájmeno odpovídající alfabetickému $\acute{o}\varsigma$, $\acute{\eta}$, $\acute{\tau}\acute{o}$

to-jo = *tojo?* (srov. hom. τοῖο) [2. sg. ?]

to-c = *tóí?* [3. sg.]

to-i = *toisi?, toihí?, tois?* [3. pl.]

b) zájmeno odpovídající alfabetickému

to-to = *tóto?* (srov. raně attické ΤΟΤΟ)

$\acute{o}\delta\tau\omicron\varsigma$ ...

[4. sg. n.]⁶⁵

c) zájmeno odpovídající alfabetickému

to-so = *tosos, -on, -ō?, -oi* [1. sg. m., 1. sg. n.

$\tau\acute{o}\sigma\omicron\varsigma$ ...

4. sg. m., 4. sg. n., 1. du. m., 1. pl. m.]

to-so-jo = *tososo* [2. sg. m., 2. sg. n.]

to-sa = *tosai, -a* [1. pl. f., 1. pl. n.]

d) zájmeno odpovídající alfabetickému

to-so-de = *tososde, tosonde, -oide* [1. sg. m./n., 4. sg.

$\tau\omicron\sigma\acute{o}\sigma\acute{o}\delta\epsilon$ ...

m./n., 1. pl. m.]

to-sa-de = *tosade* [1. pl. n.]

D. Číslovky

Ani bezpečných dokladů pro číslovky není v mykénských textech dostatečné množství. Nepřekvapuje to ovšem z toho důvodu, že na těchto dokumentech bylo obvykle výhodnější vyjádřit příslušné číslo ideograficky. Proto také pochází většina dokladů, které tu hodláme uvést, ze složených slov, kde ideografické vyjádření bylo méně výhodné.

Přklady:

Číslovka

1: *e = *(h)ems* (srov. εἶς < *semis)

e-me = *(h)emei* [dat. sg.]

2: dwo = *dwō?, duō?* (srov. δύο, δῦω):

dwo = *dwō?, duō?* [4. du.]

3: ti-ri = *tri-* (ve složených slovech; viz str. 43 a 45)

du-wo-u-pi = *dwōuphi?* [6. du.]

- 4: *qe-to-ro-* = *k^oetro-* (ve složených slovech;
viz str. 45)
- 6: *we-* = *weks-? wes-?* (ve složeném slově): *we-pe-za* = (*h*)*we(k)s-pedza?*
(srov. krét., delf., herakl. *ῥέξ*)
- 9: *e-ne-wo* = *ennewo-* (ve složeném slově): *e-ne-wo pe-za* = *ennewo-pedza*
(srov. *ἔννεα*, lesb. *ἔνωτος*):

E. Slovesa

Na rozdíl od substantiv a adjektiv, pro jejichž jednotlivé skloňovací typy jsme nezřídka schopni sestavit celá nebo téměř úplná paradigmata, máme vzhledem k heslovitému charakteru většiny mykénských záznamů doloženy slovesné tvary pouze velmi troskovitě. Probereme-li tyto doklady podle jednotlivých slovesných kategorií, doložených v alfabetské řečtině, dostaneme přibližně tento obraz o stupni doložení mykénského slovesa:

- Slovesná osoba: Doložena je pouze *osoba třetí*.
- Slovesné číslo: Doložena jsou *všechna tři čísla*, singulár, duál i plurál, doklady pro duál bývají však často dosti problematické.
- Slovesné časy: Bezpečně jsou doloženy *présens* [poměrně často i určité tvary a z neurčitých zvl. participia, daleko řídkěji infinitiv], dále *futurum* [často s obtížemi odlišitelné od aoristu], *aorist* a *perfektum* [poslední tři časy jsou nejčastěji doloženy v podobě participií, ale existují pro ně i bezpečné doklady tvarů určitých]. Plusquamperfektum není doloženo, doklady imperfekta jsou většinou málo jisté a nelze je obvykle odlišit od prézentu.
- Slovesné způsoby: Bezpečně je doložen jen *indikativ*, několik málo dokladů imperativu je problematického charakteru a konjunktiv a optativ jsou zatím bez jakéhokoli doložení.
- Slovesné rody: Je doloženo *aktivum* i *medium*, chybějí však bezpečné doklady tvarů, které by byly obdobou řeckého „aoristu pasivního“.

Poznámky k způsobu tvoření mykénských slovesných tvarů

1. Augment. — Jediný bezpečnější doklad augmentu v mykénštině je výraz *a-pe-do-ke* = *apedōke* (srov. *ἀπέδωκε*), doložený vedle bezaugmentového *a-pu-do-ke* = *apudōke*. Jinak se setkáváme pouze s tvary bez augmentu: např. *de-ka-sa-to* = *deksato* (srov. *δέξατο*).

2. Reduplikace. — Je doložena jak présentní reduplikace [viz např. *di-do-si* = *didonsi* (srov. *διδόσσι*)], tak i reduplikace perfektní, a to jednak úplná [např. *de-do-me-na* = *dedomena* — 1. pl. n. — (srov. *δεδομένος*)], jednak neúplná [např. *e-ra-pe-me-na* = *errapmenā?* — 1. sg. f. — (srov. *ἐρραμμένος*)], jednak i tzv. „attická“ zdvojnásobení [např. *a-ra-ru-ja* = *ararujai* — 1. pl. f. — (srov. *ἀραρῖα*)].

3. Tvoření časů a jmenných tvarů sufixy:

Présens: Nacházejí se tu vedle sebe jak tvary tvořené athematically [např. part. prés. akt. ki-ti-me-na = *ktimenā* — 1. sg. f. — (srov. *ἐκτίμενος*)], tak i formy thematické [viz např. výrazy e-ke = *ekhei* (srov. *ἔχει*) a e-ko-si = *ekhonsi* (srov. *ἔχουσι*)]. Protiklad athematičnosti a thematičnosti hledají badatelé někdy i v dvojici te-re-ja = *telejā* [3. sg. ind. akt.] (z hlediska tvaru srov. hom. *δάμνā*) a te-re-ja-e = *telejaen* < **telejaeen?* [inf. prés. akt.] (z hlediska tvaru srov. myk. e-ke-e = *ekheen*; sloveso samé srov. s hom. *τελείω* < **telesjō* a s att. *τελῶ*). Thematicky tvořený výraz to-ro-qe-jo-me-no = *trok^wejomenos* (srov. *τροπέω*) je pak asi mykénská podoba pozdějších e-ových kontrakt. Přímým dokladem j-ového tvoření prézentu v mykénštině je porušený výraz si]-re-wi-jo-te, který se patrně právem doplňuje na qa-si-re-wi-jo-te = *g^wasilēwiontes* [1. pl. m. part. prés. akt.] (srov. *βασιλεύω*).

Futurum: Většina dokladů má charakter futura sigmatického [viz např. -do-so-si = *dōsonsi* (srov. *δώσουσι*)]; zajímavý je tu i tvar de-me-o-te, který bývá vykládán jako part. fut. akt. od *démw* a přepisován jako *deme(h)ontes* [šlo by tedy o futurum na -eso-, typické v alfabeticke řečtině pro slovesa s kmenem končícím na souhlásku plynou nebo nosovou].

Aorist: Doložen je jednak aorist sigmatický s charakteristickým -sa-, -se- [např. de-ka-sa-to = *deksato*], pravděpodobně však již se ztratou s po r nebo l [u „plynného“ a-ke-ra₂-te = *agérantes* nebo *angélantes* [1. sg. m. part. aor. akt.] (srov. *ἀγέλαντες*, *ἀγγελαντες*)], jednak aorist nesigmatický, ať thematický silný [-wi-de = *wide* [3. sg. aor. akt.] (srov. *εἶδε*, hom. *ἴδε*)], či athematický slabý [qi-ri-ja-to = *k^wriato* [3. sg. aor. med.] (srov. *(ἐ)πρίατο*)]. Typicky řecký je i výskyt k-ového aoristu typu do-ke = *dōke* [srov. *(ἐ)δῶκε*].

Perfektum: Vedle jediné 3. os. sg. ind. perf. med. (e-pi-de-da-to = *epidedastoi* [od *ἐπιδατέομαι*] nebo *epidedaitoi* [od *ἐπιδαίομαι*]) se setkáváme mezi perfektními tvary jen s participii. Z nich projevuje zajímavou odchylku part. perf. akt. se svým sufixem -wos-/us- který nepřechází ve -wot-, jak je to běžné v alfabeticke řečtině.

Slovesná adjektiva: Tvoří se způsobem známým z klasické řečtiny [viz např. a-na-mo-to = *anarmostos* (srov. *ἀναρμωστός*)].

4. Mykénské osobní přípony: Vzhledem k nevhodnosti sylabického písma k zachycování řečtiny nelze leckdy některé podobné přípony navzájem rozlišit. Tak např. pe-re může v doloženém kontextu znamenat buď *pherei* [3. sg. prés.] nebo *phere* [3. sg. impf., ovšem bez augmentu] a e-u-ke-to buď *eukhetoi* [3. sg. prés. med. s původní ie. mediální primární příponou pro 3. os. sg.] anebo *eukheto* [3. sg. impf. med.]. Za těchto okolností jen sám charakter mykénských dokumentů, preferujících présens i na jiných místech, nám dovoluje soudit, že i v těchto případech jde s větší pravděpodobností o tvary présentní. Celkový obraz mykénských osobních přípon vyplyne nejlépe z následujících tabulek:

Paradigmata a příklady

Paradigmata:

		Tvary určité					
		slovesa thematická			slovesa athematická		
		Akt.				Akt.	Med.—Pas.
<i>Prés.</i>	sg.: -e	= -ei (-ει)	-e-to	= -etoi (ark.-ετοι)	-si	= -si (-σι)	-to = -toi (-τοι)
	du.: ×		×		-to	= -ton? (-τον)	-to = -sthon? (-σθον)
	pl.: -o-si	= -onsi (-ουσι)	-o-to	= -ontoi (-οντοι)	-si	= -nsi (-νσι)	-o-to = ontoi či otoi? < ηtoi (-οντοι)
<i>Impf.</i>	sg. -e	= -e? (-ε)	×		-e	= -ēs? (ark. ἦς)	×
	pl. ×		×		×		×
<i>Fut.</i>	sg. -se	= -sei? (-σει)	×		-se	= -sei (-σει)	×
	pl. -so-si	= -sonsi (-σουσι)	×		-so-si	= -sonsi (-σουσι)	×
<i>Aor.</i>	sg.: -e	= -e (-ε)	-e-to	= -eto (-ετο)	-e	= -e (-ε)	-a-to = -ato (-ατο)
<i>asigmat.</i>	pl.: -o	= -on (-ον)	×		×		×
<i>Aor.</i>	sg.: -se	= -se (-σε)	-sa-to	= -sato (-σατο)	×		×
<i>sigmat.</i>	pl.: ×		×		×		×
<i>Perf.</i>	sg.: ×		×		×		-to = -to (-το)
	pl.: ×		×		×		×

Infinitivy

<i>Prés.</i>	-e-e	= -een (-ειν)
	-a-e	= -aen (-ᾶν)

Participia

<i>Prés.</i>	m.: -o	= -ōn (-ων)	-o-me-no	= -omenos (-όμενος)	-o	= -ōn? (-ων)	×
	n.: -o	= -on (-ον)	-o-me-no	-omenon (-όμενον)	-o	= -on (-ον)	×
	f.: -o-sa	= -onsa (-ουσα)	-o-me-na	= -omenā (-ομένη)	×		-me-na = -menā (-μένη)
<i>Fut.</i>	m.: ×		-so-me-no	= -somenos (-σόμενος)	×		×
	n.: ×		-so-me-no	-somenon (-σόμενον)	×		×
	f.: ×		-so-me-na	= -somenā (-σομένη)	×		×
<i>Aor.</i>	m.: -a-te	= -antes (-αντες)	×		×		×
<i>Perf.</i>	m.: -u-wo-e	= -wo(h)es (att. sg.-ώς)	-me-no	= -menos (-μένος)	×		×
	n. -u-wo-a ₍₂₎	= -wo(h)a (att. sg.-ός)	-me-no	= -menon (-μένον)	×		×
	f.: -u-ja	= -uja (-ία)	×		×		-me-na = -menā (-μένη)

Příklady podle slovesných kategorií (výběr):

Tvary určité

Slovesa thematická

Akt.

Med.—Pas.

<i>Présens</i>	3. sg. e-ke	= ekhei	(ἔχει)	e-u-ke-to	= eukhetoi	(ἐθχεται; srov. ark. -τοι)
	3. pl. e-ko-si	= ekhonsi	(ἔχουσι)			
<i>Aor. asigm.</i>	3. sg. -wi-de	= wide	(hom. ἴδε, att. εἶδε)	-pa-ro-ke-ne-[to]	= pa-ro-ge-ne-to	(-γένετο)
	3. pl. -o-po-ro	= ἔφλον	(ᾠφλον)			
<i>sgm.</i>	3. sg. e-re-u-te-ro-se	= eleutherōse	(ἐλευθέρωσε)	de-ka-sa-to	= deksato	((ἐ)δέξυτο)

Slovesa athematická

Akt.

Med.—Pas.

<i>Présens</i>	3. sg. pa-si	= phāsi	(φησί)			
	3. pl. di-do-si	= didonsi	(δίδοᾶσι)	-di-do-to	= -didontoi	(δίδονται; srov. ark. -τοι)
<i>Imperf.</i>	3. sg. -a-pe	= apēs?	(ark. ἦς)			
<i>Aor. asigm.</i>	3. sg. do-ke	= dōke?	((ἔ)δωκε)	qi-ri-ja-to	= k ^r riato	((ἔ)πρίατο)
<i>Fut.</i>	3. sg. do-se	= dōsei	(δώσει)			
	3. pl. -do-so-si	= dōsonsi	(δώσουσι)	-de-da-to	= dedūtoi nebo	(srov. ἄδαιτος)
<i>Perf.</i>	3. sg.				dedastoi	(srov. ἑδάσται)

Participia

Slovesa thematická

Akt.

Med.—Pas.

<i>Présens</i>	e-ko	= ekhōn?	(ἔχων)	re-ḡo-me-no	= k ^r ik ^o omenoi (pl.)	(λείπόμενος)
	o-pe-ro-sa	= ophēlonsi	(ὀφείλουσι)			
<i>Aor.</i>	a-ke-ra ₂ -te	= anghēlantes ěi	(ἀγγελῶντες)			
		= agēlantes	(ἀγελῶντες)			
<i>Fut.</i>				ze-so-me-no	= dzes(s)omenōi (dat.)	(srov. ζέω)
<i>Perf.</i>	a-ra-ru-wo-a	= ararwo(h)a	(hom. ἀραρωός)	de-de-me-no	= dedemenō (du.)	(δεδεμένος)
	a-ra-ru-ja	= ararujai (pl.)	(ἀραρυῖα)			

Slovesa athematická

Akt.

Med.—Pas.

<i>Présens:</i>	e-o	= e(h)ōn	(ἔων, att. ὄν)	ki-ti-me-na	= k ^r imenā	(srov. hom. ἐκτίμενος)
<i>Perf.:</i>				de-do-me-na	= dedomena (n. pl.)	(δεδομένος)

Příklady podle sloves:

(srov. ἀγγείρω?, ἀγγέλλω?):	a-ke-re	= <i>agērei</i>	[3. sg. prés. akt.]
(srov. ἀνάγω):	a-ke-ra ₂ -te	= <i>agérantes?</i> , <i>angélantes?</i>	[part. aor. akt.; 1. pl. m.]
(srov. ἀρριζίσκω):	a-na-ke-e	= <i>anageen</i>	[inf. prés. akt.]
	a-ra-ru-ja	= <i>ararujai</i>	[part. perf. akt.; 1. pl. f.]
	a-ra-ru-wo-a	= <i>ararwo(h)a</i>	[part. perf. akt.; 1. pl. n.]
	a-ra-ru-wo-ja	= <i>ararwoja?</i>	[part. perf. akt. – druhotvar?; 1. sg. f.?]]
(srov. ἀρριζιόττω):	a-ra-ro-mo-te-me-na	= <i>(h)ararmotmenā, -ai</i>	[part. perf. med.-pas.; 1. sg. f., 1. pl. f.]
	a-ra-ro-mo-to-me-na	= <i>(h)ararmotnenā, -ai</i>	[part. perf. med. – druhotvar]
	a-ro-mo-te-me-na	= <i>(h)armotmenā, -ai(?)</i>	[part. perf. med. – druhotvar?]
	a-ra-ro-mo-te-me-no	= <i>(h)ararmotmenō?</i>	[part. perf. med.; 1. du. f.]
(srov. δέχομαι):	de-ka-sa-to	= <i>dekato</i>	[3. sg. aor. med.]
(srov. δέω, δῶ):	de-de-me-no	= <i>dedemenō</i>	[part. perf. med.; 1. du. n.]
	de-de-me-na	= <i>dedemena</i>	[1. pl. n.]
(srov. δίδωμι):	di-do-si	= <i>didonsi</i>	[3. pl. prés. akt.]
	-di-do-to	= <i>didontoi</i>	[3. pl. prés. med.]
	do-se	= <i>dōsei</i>	[3. sg. fut. akt.]
	-do-so-si	= <i>dōsonsi</i>	[3. pl. fut. akt.]
	do-ke	= <i>dōke?</i>	[3. sg. aor. akt.]
	de-do-me-na	= <i>dedomena</i>	[part. perf. med.; 1. pl. n.]
viz i	a-pe-do-ke	= <i>apedōke</i>	[3. sg. aor. akt. s augmentem]
	a-pu-do-ke	= <i>apudōke</i>	[bez augmentu]
(srov. εἶδον, ἰδεῖν < *wid-):	-wi-de	= <i>wide</i>	[3. sg. aor. akt.]
(srov. εἰμί, εἶναι):	e-e-si	= <i>e(h)ensi</i> < * <i>esenti</i>	[3. pl. prés.]
	e-to	= <i>eston??</i>	[3. du. prés.]
	e-e-to	= <i>???</i>	
	e-so-to	= <i>es(s)ontoi?</i>	[3. pl. fut. med..]
	e-o	= <i>e(h)ōn</i>	[part. prés. akt.; 1. sg. m.]
	e-o-te	= <i>e(h)ontes</i>	[part. prés. akt.; 1. pl. m.]
viz i	-a-pe	= <i>apēs?</i>	[3. sg. impf.]
	a-pe-o	= <i>ape(h)ōn</i>	[part. prés. akt.; 1. sg. m.]
	a-pe-o-te	= <i>ape(h)ontes</i>	[part. prés. akt.; 1. pl. m.]
	a-pe-a-sa	= <i>ape(h)a(t)sai¹⁵</i> < * <i>apesntjai</i>	[part. prés. akt.; 1. pl. f.]
	e-ne-e-si	= <i>ene(h)ensi</i>	[3. pl. prés.]
	e-ne-o	= <i>ene(h)ōn</i>	[part. prés. akt.; 1. sg. m./n.]

(σρον. εἶμι, ἔναι):	i-jo	= <i>iōn??</i>	[part. prés.; 1. sg. m.]
	i-jo-te	= <i>iontes</i>	[part. prés.; 1. pl. m.]
(σρον. ἐλευθερώω):	e-re-u-te-ro-se	= <i>eleutherōse</i> nebo <i>eleutherōsei</i>	[3. sg. aor. akt.] [3. sg. fut. akt.]
(σρον. ἐπιδατέομαι nebo ἐπιδαίομαι):	e-pi-de-da-to	= <i>epidedastoi</i> nebo <i>epidedaitoi</i>	[3. sg. perf. med.]
(σρον. ἔπομαι):	e-ɣo-te	= <i>(h)ek^oontes</i>	[part. prés. akt.; 1. pl. m.]
(σρον. ἔρδω < *wergj-):	wo-ze	= <i>wordzei</i> < *wrgj-	[3. sg. prés. akt.]
	wo-ze-e	= <i>wordzeen</i>	[inf. prés. akt.]
	wo-zo	= <i>wordzōn</i>	[part. prés. akt.; 1. sg. m.]
	wo-zo-te	= <i>wordzontei, -es</i>	[part. prés. akt.; 3. sg. m.; 1. pl. m.]
	wo-zo-me-no	= <i>wordzomenō</i>	[part. prés. med.; 1. du. n.]
	wo-zo-me-na	= <i>wordzomena</i>	[part. prés. med.; 1. pl. n.]
	wo-ke	= <i>worge?</i>	[3. sg. aor. akt.]
(σρον. εὔχομαι):	e-u-ke-to	= <i>eukhetoi</i>	[3. sg. prés. med.]
(σρον. ἔχω):	e-ke	= <i>ekhei</i>	[3. sg. prés. akt.]
	e-ko-si	= <i>ekhonsi</i>	[3. pl. prés. akt.]
	e-ke-e	= <i>ekheen</i>	[inf. prés. akt.]
	e-ko	= <i>ekhōn?</i>	[part. prés. akt.; 1. sg. m. ?]
	e-ko-te	= <i>ekhontes</i>	[part. prés. akt.; 1. pl. m.]
(σρον. ζέω):	ze-so-me-no	= <i>dzes(a)omenōi</i>	[part. fut. med.; 3. sg. n.]
(σρον. ἴημι):	-i-je-si	= <i>(h)iensī</i>	[3. pl. prés. akt.]
	i-je-to	= <i>(h)ietoi/(h)ientoi</i>	[3. sg. /pl. prés. med.]
(σρον. κείμαι?; nebo od kořene obsaženého v κοινός ?)	ke-ke-me-na	= <i>kekeimenā, -ās, -ān, ai</i>	[part. perf. med.; 1. sg. f., 2. sg. f., 4. sg. f., 1. pl. f.]
	ke-ke-me-no	= <i>kekeimenō</i>	[part. perf. med.; 4. du. f.]
	ke-ke-me-na-o	= <i>kekeimenāōn</i>	[part. perf. med.; 2. pl. f.]
	ke-ke-me-no-jo	= <i>kekeimenonojo</i>	[part. perf. med.; 2. sg. m./n.]
(σρον. κτιζω):	ki-ti-je-si	= <i>ktiensi?</i>	[3. pl. prés. akt.; athem. forma]
	ki-ti-me-na	= <i>ktimenā, ās?</i>	[part. prés. med.; 1. sg. f., 2. sg. f.; athem. forma]

(σρον. λαγχάνω):	ra-ke	= <i>elakhe</i>	[3. sg. aor. akt.]
(σρον. λείπω):	re-ɣo-me-no	= <i>leik^womenoi</i>	[part. prés. med.; 1. pl. m.]
(σρον. δφελίω):	-o-pe-ro-si	= <i>ophélonai</i>	[3. pl. prés. akt.]
	-o-po-ro	= <i>ōphlon</i>	[3. pl. aor. akt.]
	o-pe-ro-ta	= <i>ophélon^{ta}</i>	[part. prés. akt.; 4. sg. m.]
	o-pe-ro-te	= <i>ophélon^{tes}</i>	[part. prés. akt.; 1. pl. m.]
	o-pe-ro-sa	= <i>ophélon^{sa}</i>	[part. prés. akt.; 1. sg. f.]
(σρον. παραλίνομαι):	-pa-ro-ke-ne-[to]	= <i>parogeneto</i>	[3. sg. aor. med.]
(σρον. (ἐ)πριάμην):	qi-ri-ja-to	= <i>k^wriato</i>	[3. sg. aor. med.]
(σρον. ῥάπτω):	e-ra-pe-me-na	= <i>errapmenā?</i>	[part. perf. med.; 1. sg. f.]
(σρον. συλάω):	su-ra-se	= <i>sulāse</i>	[3. sg. aor. akt.]
		nebo <i>sulāsei</i>	[3. sg. fut. akt.]
(σρον. τελῶ, τελεῖω):	te-re-ja	= <i>telejā</i>	[3. sg. prés. akt. athem.]
	te-re-ja-e	= <i>telejaen</i>	[inf. prés. akt. them.?)
(σρον. τεύχω):	te-tu-ko-wo-a	= <i>tetukhwo(h)a</i>	[part. perf. akt.; 1. pl. n.]
	te-tu-ko-wo-a ₂	= <i>tetukhwoha</i>	[part. perf. akt.; 1. pl. n.]
(σρον. τίθημι):	te-ke	= <i>thēke</i>	[3. sg. aor. akt.]
(σρον. τροπέω):	to-ro-ɣe-jo-me-no	= <i>trok^wejomenos</i>	[part. prés. med.; 1. sg. m.?)
(σρον. φημί):	pa-si	= <i>phāsi</i>	[3. sg. prés. akt.]

F. Předložky

Mykénské texty dovolují rozeznat celou řadu předložek, jež mají většinou dosti bezpečné řecké alfabeticke paralely:

1. Předložky doložené přímo:

a) Předložky s genitivem:

a-pu	= <i>apu</i> „od“	(srov. aiol., ark.-kyp. <i>ἀπό</i> , ion.-att., dór. <i>ἀπό</i>)
e-ne-ka	= (<i>h</i>) <i>eneka</i> „pro“, „kvůli“	(srov. att. <i>ἐνεκα</i> , ion. <i>εἴνεκε</i> , aiol. <i>ἐνεκα</i>)

b) Předložky s dativem:

a-pi	= <i>amphi</i> „na obou stranách“	(srov. <i>ἀμφί</i>)
ku-su	= <i>ksun</i> „s“	(srov. hom., att. <i>ξύν</i> , <i>σύν</i> , v ost. dial. <i>σύν</i>)
me-ta	= <i>meta</i> „s“	(srov. <i>μετά</i>)
o-pi	= <i>opi</i> „na“	(srov. v alfabeticke řečtině výrazy j. <i>ὀπίθεν</i> , <i>ὀπίρα</i> nebo thess. <i>ὀπέλ</i>)
pa-ro	= <i>paro</i> „u“, „od“?	(srov. <i>παρά</i>)

c) Předložky s dativem a s instrumentálem:

e-pi	= <i>epi</i> „na“, „(náhradou) za“	(srov. <i>ἐπί</i>)
------	------------------------------------	---------------------

d) Předložky s akusativem:

pe-da	= <i>peda</i> „do“, „k“	(srov. <i>πεδά</i>)
-------	-------------------------	----------------------

Všechny tyto předložky plní i funkci předpon ve složeninách.

2. Předpokládané mykénské předložky, doložené jen jako předpony ve složeninách:

a-n(a)-	= <i>an(a)-</i>	(srov. <i>ἀνά</i>)
e-n-	= <i>en-</i>	(srov. <i>ἐν</i>)
pe-(r(i)-)	= <i>per(i)-</i>	(srov. <i>περί</i>)
po-s(i)-	= <i>pos(i)-</i>	(srov. ark. -kyp. <i>πός</i> , dór. <i>ποτί</i>)
po-ro-	= <i>pro-</i>	(srov. <i>πρό</i>)
u-pa-r.-	} = (<i>h</i>) <i>upar-</i>	(srov. pamf. <i>ὑπαρ</i> , arg. v ost. dial. <i>ὑπέρ</i>)
u-po-r.-		

3. Předpokládané předložky, doložené jen ve funkci adverbii:

u-po	= (<i>h</i>) <i>upo</i>	(srov. <i>ὑπό</i>)
------	---------------------------	---------------------

G. Ostatní nesklonné výrazy

Do této skupiny mykénských výrazů zde zařazujeme některé bezpečněji určené spojky a částice; jde o tyto výrazy:

-de	= <i>-de</i>	“však” “pak”	(srov. <i>-δε</i>) [připojuje se za slovo]
j-o-	= <i>jō-</i> nebo (<i>h</i>) <i>ō-</i>	} “jak”, “tak”	(srov. první složku attického příslovce <i>ὅδε</i> ; jde asi o vztažné adverbium, které se píše vždy dohromady s následujícím slovem)
o-	= (<i>h</i>) <i>ō-</i>		

o-te	= (h)ote	(srov. ὄτε) “když” [pouze jediný doklad]
o-u-	= ou	(srov. οὐ) “ne” [psáno vždy dohromady s příslušným slovem]
o-u-ki	= oukhi	(srov. οὐχί) “ne”
o-u-qe	= ouk ^w e	(srov. οὐτε) “a ne”, “ale ne” [několikrát i o-u-qe . . . o-u-qe]
-qe	= k ^w e	(srov. τε) “a” [psáno vždy dohromady s příslušným slovem enkliticky; často i -qe. . . -qe]

Pozn. Naproti tomu není v mykénských textech ani stopy po alfabetickém καί nebo po záporce μή.

Na závěr lze obecně charakterizovat mykénštinu z hlediska jejího postavení mezi ostatními řeckými dialekty asi takto: Téměř úplně stejná její podoba jak na Krétě, tak i na řecké pevnině bývá vykládána tím, že šlo vlastně o jakousi mykénskou koiné, vzniklou vyrovnáním starších nářečních rozdílů pod jednotícím vlivem mykénské kultury. Určit nářeční charakter těchto starších rozdílů je však obtížné, neboť pro dobu mykénskou lze stěží použít nářečních a kmenových názvů známých z 1. tis. př. n. l.; v zásadě je ovšem možno říci, že se v mykénštině uplatnily především tzv. jazykové rysy jihořecké, jejichž pokračování lze nalézt v 1. tis. př. n. l. v řeckých nářečích ionskoattických a arkadokyperských [zejména se zdá, že existují přímé souvislosti mezi mykénštinou a historickou arkadštinou]. Určité styčné body má mykénština i s jazykem Homérových básní. Studium mykénštiny má velký význam i pro ie. jazykozpyt, neboť jsou v ní přímo dochovány některé zvláštnosti i četné slovní podoby, které se doposud pro starší fáze řeckého jazyka, resp. přímo pro ie. jazykové společenství, pouze předpokládaly.

POZNÁMKY

¹ Doklady tohoto písma pocházejí jednak z Kréty (*Knosos*; podle některých alespoň zčásti z konce 15. stol., podle jiných vesměs až z doby po r. 1400 př. n. l.; asi 4000 dokumentů), jednak z Peloponnésu a z ostatní řecké pevniny — v tomto případě však vesměs až z 13. stol. př. n. l. (messénský *Pylos* — přes 1200 dokumentů; *Mykény* — asi 80 dokladů; *Théby* — asi 30 dokladů; *Tírýns*, *Eleusis*, *Orchomenos* — asi 15 dokladů). — V dalším textu této studie budeme však používat zkráceného, a běžnějšího označení „mykénský“ místo „krétsko-mykénský“.

² O samotném rozluštění (a zč. i o hlavních jazykových rysech mykénštiny) se dočte český čtenář v některých mých článcích a statích, zejména ve *SPFFBU A 4* (1956), 108–122, *E 3* (1958), 95–102, ve *Vědě a životě* 1956, č. 12, str. 559–562, slovenský čtenář pak u *O. Pelikána*, *Naša veda* 1956, str. 366 nn.

³ Tyto naše údaje se v zásadě zakládají na oficiálním sylabáři, dohovořeném na konferenci ve Wingspreadu (USA) v září 1961 (srov. časopis *Nestor* z 1. 1. 1962, str. 166–168, nebo *Deroy*, *Initiation* 31), navíc však tu připojujeme znak č. 91, jak jej uvádí ve svém sylabáři Morpurgová, *MGL XXVnn*. Tyto sylabáře se jen nepodstatně liší od onoho, který byl otištěn v mém článku vyšlém ve *SPFFBU A 4* (1956) na str. 115 a přetištěn v *LF 79* (1956), 274.

⁴ Hodnoty uvedené v závorkách jsou přesnější hodnoty tzv. dubletních variant (o těchto

variantách viz níže na str. 31); pravděpodobnost těchto hodnot je vyjádřena otazníky umístěnými uvnitř závorek. Poznamenáváme, že znak č. 43 bývá někdy transliterován i jako A₃ a znaky č. 34–35 jako A₄.

⁵ Dubletní varianta PA₂ se dnes neuznává; šlo o znak č. 16, který bývá dnes všeobecně transliterován jako QA.

⁶ Podle některých badatelů vyznačuje někdy znak č. 76 speciálně hodnotu LA (v protikladu k RA) a znak č. 68 pak hodnotu LO (v protikladu k RO); srov. *Vilborg* 32n.

⁷ O pravděpodobném charakteru jazyka lineárního písma A – jakož i vůbec o decifračních pracích na tomto písmě – viz moje stati v *LF* 81 (1958), 234–238, a ve sborníku *Mnema V. Groh*, Praha 1964, str. 197–210.

⁸ Grafické transliterace mykénských slabičných výrazů jsou tu psány obyčejným stojatým písmem (po-me), jejich fonetické předpisy kurzívou (*poimēn*).

⁹ Grafické transliterace mykénských slabičných znaků – nebo dílčích elementů těchto znaků – jsou psány stojatými verzálkami (J, W; viz např. slabičné hodnoty v tabulce na str. 30), naproti tomu k zachycování fonetické podoby mykénských hlásek se tu používá kurzívy (*i, u, e*) – stejně jako při fonetických přepisech celých slov.

¹⁰ Srov. např. vedle sebe výrazy o-re-ne-jo a o-re-ne-o; na druhé straně není však vyloučeno ani to, že tu šlo o dvojí sufixovou podobu někdejšího ie. -ejo- (srov. např. *Vilborg* 150n.).

¹¹ Ale srov. např. i i-e-re-u vedle i-je-re-u = (*h*)iereus (srov. *ἱερεύς*).

¹² Vlastních jmen používáme jako dokladů jen tam, kde lze jejich fonetický přepis pokládat za poměrně bezpečný (např. u mnohoslabičných slov nebo u výrazů, u nichž lze správnost jejich interpretace ověřit z charakteru dokumentu nebo ze samotného textu).

¹³ Ale srov. i ko-to-i-na vedle ko-to-na = *ktoinā* (srov. rhod. *κτοίνᾱ* a mimoto i glosu *κτοίνα ἦ κτοίνα* u Hesychia).

¹⁴ Ale viz i qo-qo-ta-o = *g^woug^wotāo* či *g^wōg^wotāo*? (2. sg.) vedle qo-u-qo-ta = *g^woug^wotās* (1. sg. ?); srov. *βοῦβότας* u Pindara.

¹⁵ Písmena uvedená v kulatých závorkách fonetických přepisů jsou hlásky, které se v mykénštině ještě mohly, ale již také nemusily vyslovovat. Konkrétně nám tu jde např. o zdůraznění těchto formulací: a) ve výrazech typu (*h*)armos(s)i (< -tsi), *dzeuges*(s)i se geminované *ss* snad již zjednodušilo v *s*, ale není to zcela jisté (lineární grafika, která nezachycuje gemináty, tu nedovoluje rozhodnout); b) ve výrazech typu (*h*)iereus se náslovné *h* patrně ještě vyslovovalo (soudíme tak z existence znaku HÁ v mykénštině; srov. dále str. 33), ale přímo prokázat to není zatím možno; c) u typu *ape(h)a(t)sa*, *-we(t)sa* je těžko se rozhodnout mezi výslovností *-tsa* a *-ssa*.

¹⁶ Pokud jde o u-ové diftongy, platí totéž někdy i o jejich postavení před *r* (v takovém případě následuje za *w* mrtvá samohláska mající samohláskové zabarvení další slabiky); srov. e-wi-ri-po = *Eurīpos* (srov. *εῦριπος*).

¹⁷ Náš fonetický přepis tu zní *elephantejos*, neboť se domníváme, že toto slovo obsahuje hláskové spojení *e-j*, a nikoli přímo diftong *ei*. Podle našeho názoru neexistovaly ještě v mykénštině v antevokalizickém postavení žádné i-ové diftongy, nýbrž tu vždy šlo o heterosylabická spojení *a-j*, *e-j*, *o-j*, *u-j* (platí to nejen o výrazech typu e-re-pa-te-jo = *elephantejos*, nýbrž např. i o i-je-re-ja = (*h*)iereja (srov. *ἱερεία*), te-o-jo = *theojo* [2. sg.] (srov. hom. *θεός*, *θεοίο*), a-ra-ru-ja = *ararujai* [1. pl. fem. part. perf. akt.] (srov. *ἀραρῶια*) apod.; podrobněji o tom viz *Bartoněk, Minos* 8, 56nn.).

¹⁸ O těchto hláskách a jejich historické problematice viz podrobněji ve výkladech o mykénštině hláskosloví na str. 36n.

¹⁹ Plný doklad zní jo-do-so-si = *jō?* *dōsonsi*, přičemž *jō* je patrně vztažné adverbium odpovídající např. první složce attického *ᾧδε* a psané v mykénštině vždy dohromady se slovem (obyčejně se slovesem), které bezprostředně následuje (srov. str. 56 i pozn. 32). Podobně je třeba chápat i jiné počáteční „*jō*“ jakožto náznak neúplnosti citované lineární výrazové jednotky.

²⁰ O těchto komparativech viz podrobněji na str. 47.

²¹ Ale srov. i pozn. 6.

²² Podrobnější informace o této otázce viz u Bartoňka, *SPFFBU A 5* (1957), 45–62.

²³ Z pravidla uvedené sub *ð* se vymykají i některé další, vesměs však ojedinělé výjimky, j. např. čtení a-ra-ro-mo-te-me-na = (*h*)*ararmotmenā* (part. perf. pas. (fem.) od *ἀρουῖται*); zde se asi uplatnilo plné psaní -RO-MO- proto, aby se i v písmě vyznačila reduplikace *arar-*.

²⁴ Podrobněji o mykénském hláskovém systému viz Bartoňek, *SPFFBU A 12*.

²⁵ Viz Bartoňek, *Mínos* 8.

²⁶ Není totiž vyloučeno, že např. ie. *āu*, *ēu*, *ōu* bylo již v mykénštině zkráceno v *au*, *eu*, *ou* a že nové *āu*, *ēu*, *ōu*, známé z alfabeticke řečtiny, ještě do té doby nevzniklo [srov. Bartoňek, *Mínos* 8].

²⁷ Snad jen shodou okolností není v mykénštině doložen žádný výraz, který by obsahoval původní ie. *b*; řeckému alfabetickeému B tu vždy jen odpovídá původní labiovelární *g^v*.

²⁸ Viz Bartoňek, *Charisteria F. Novotný*, Prague 1961, str. 79–92, a *SPFFBU E 6* (1961), 135–146.

²⁹ Pokud vznikalo v mykénštině likvidací hláskových skupin *lj*, *rj* [případně snad i hláskových skupin *ls*, *rs*] v předchozí slabice sekundární dlouhé *ē* – tj. pokud [jak se dnes obvykle soudí] lze např. výrazy typu a-ke-re, a-ke-ra₂-te foneticky přepisovat jako *agērei* [3. sg. ind. prés. akt.] (srov. *ἀγέρει*), resp. jako *agērantes* nebo *angēlantes* [1. pl. m. part. aor. akt.] (srov. *ἀγέλαντες ἀγγελάντες*) – není možno opravdu prokázat, že by takovéto *ē* bylo mělo jinou kvalitu než *ē* primární [ve fonetickém přepise mykénských výrazů bývá toto sekundární *ē* obvykle přepisováno znakem *é*: a-ke-re = *agērei*, a-ke-ra₂-te = *agērantes* nebo *angēlantes*; je třeba ovšem poznamenat, že při likvidaci hláskových skupin *lj*, *rj* mohla vznikat v předchozí slabice i diftongická výslovnost *ei* (srov. *Vilborg 41*)].

³⁰ O přesné výslovnosti těchto hlásek nejsme podrobněji informováni, jistě však s nimi již ve výslovnosti splynulo původní ie. hláskové spojení *k + w* [srov. i-*qo* = (*h*)*ikk^vos* (srov. *ἵππος*)]. Konkrétní doklady pro mykénské labioveláry viz porůznu na str. 32nn.

³¹ Skutečnost, že v mykénštině nebyl doposud nalezen žádný znak pro slabiku QU, není tu však rozhodující, neboť vzhledem k všeobecně malé stálosti hláskového seskupení labiovelára + *u* v mnoha ie. jazycích je docela možné, že v nich absence labiovelár před *u* patřila k obecným dissimilačním zjevům, výrazně předcházejícím samotný proces likvidace labiovelár jako celku (srov. i *Vilborg 53*).

³² Ie. *j* bylo však určitě již na cestě do mykénštiny zcela likvidováno po některých souhláskách [srov. str. 37, ale i pozn. 29], a jak soudí někteří badatelé, rovněž i na začátku slova (tito autoři přepisují např. mykénské náslovné *jo-* [viz dále str. 56] jako *hō-* a nikoli jako *jō-* [srov. *Vilborg 40*]); bezpečná likvidace náslovného *j-* se ovšem v mykénštině uskutečnila v každém případě v těch slovech, v nichž se toto *j-* měnilo v afrikátu *dz* [srovn. pozn. 36]).

³³ Konkrétní doklady pro mykénské *w* viz porůznu na str. 32nn.

³⁴ Ie. privativní prefix *η* má však v mykénštině vždy podobu *u-*, resp. *an-*: viz např. a-ki-ti-to = *aktiton* [4. sg. n.?] (srov. *ἄκτι(σ)τος*).

³⁵ Srov. Bartoňek, *Vývoj konsonantického systému v řeckých dialektech*, Praha 1961, str. 44nn.

³⁶ Mykénské *dz* vznikalo však v některých slovech i z náslovného *j-*; viz např. ze-u-ke-si = *dzeuges(s)i* < *jēug-* [3. pl.] (srov. *ζεύγος*).

³⁷ Podrobněji viz Bartoňek, *SPFFBU E 9*, 89–102.

^{37a} Viz Bartoňek, *Vývoj*, zvl. 107n.

³⁸ Prvotní mykénské střídnice za *k*, *k^w*, *g* v *-kia-*, *k^wia-*, *-gia-* – mající nejspíše hláskovou podobu *tš*, *dž* – byly jistě kombinatorními variantami k velárnímu *k*, *g*, vázanými na postavení před následujícím *i*, časem však asi toto *tš*, *dž* vplynulo do *ts*, *dz*, o němž byla řeč sub *f*.

³⁹ I v tomto případě byla zprvu hláska odpovídající mykénkému Z- kombinatorní variantou k velárnímu *k*, vázanou na polohu před následujícím *e*.

⁴⁰ O prvním náhradním dloužení, uskutečňovaném v primárních konsonantických skupinách *rs, ls, ms, ns, sr, sl, sm, sn*, a snad i *lm*, není zatím zcela jisto, zda již bylo v mykénštině provedeno; z grafiky *a-ke-ra₂-te = agerantes* nebo *angēlantes* [viz výše pozn. 29] se však obvykle vyvozuje, že *rs* i *ls* ztratilo již na cestě do mykénštiny; svou druhou složku [srov. *Vilborg* 53]. Na druhé straně však není vyloučeno, že znak *RA₂*, doložený v uvedeném výrazu, vyjadřuje i zde slabiku s bikonsonantním náslovím, tj. nějaké *rh, lh* (viz str. 33).

⁴¹ Např. *e-ra-pe-me-na = errapmenā* (srov. *ἐραπειμένης*); na druhé straně však mykénština vykazuje zase některé assimilace, dissimilace, metathese apod., které v alfabetské řečtině nemáme doloženy.

⁴² Srov. např. mykénské zachování trojkonsonantní skupiny v *ai-ka-sa-ma = aiksmans* [4. pl.] (srov. *αἰχμή*).

⁴³ V prvním sloupci jsou uvedena zakončení doložená přímo v lineárních textech, v druhém sloupci běžná fonetickogramatická interpretace těchto zakončení, v třetím výběr nejdůležitějších paralelních pádových zakončení z alfabetských řeckých dialektů.

⁴⁴ Křížek × tu znamená, že pád není doložen.

⁴⁵ Mykénské ...A-I, ...O-I je asi spíše lineární transliterace forem *-āhi (-aihi)*, *-oihi* (tj. starého lokálu, jehož pokračováním je alfabetské *-āsi, -aioi, -oioi*) než forem *-ais, -ois*; forma *-ois* je zřejmě spíše skryta pod mykénským instrumentálním *-o*, které se střídá s výraznějším *-opi = ophi*.

⁴⁶ Na tomto místě jsou doklady uváděny v nom. sg., i když případně nejsou v mykénských textech doloženy v lineárním tvaru, který by bylo možno alespoň teoreticky za nom. sg. považovat (v takovém případě je předpokládán lineární „nominativ“ sg. označen hvězdičkou).

⁴⁷ Srovnávané alfabetské tvary jsou vždy attické, pokud není původ tvaru jinak blíže určen.

⁴⁸ Z doložených lineárních forem zde uvádíme většinou jen formy bezpečněji doložené; k méně jistým dokladům i interpretacím připojujeme otazníky. Z technických důvodů však obvykle neuvádíme příčiny této menší jistoty. V hranatých závorkách se odkazuje jen na pády skutečně zjištěné, nikoli na všechny teoreticky možné interpretace.

⁴⁹ Srov. str. 34.

⁵⁰ Mykénské *ke-ro-te = gerontes* má v některých případech i funkci adjektiva (1. pl. m. „staří“); podobně též *ke-ro-ta* (1. pl. n.).

^{50a} Stran přepisu *é* viz pozn. 29.

^{50b} Mykénské *-we-sa = -we(t)sa* má ovšem analogické *e* na místě očekávaného *a* nebo *o*, neboť je pokračováním ie. **-wntja*; u maskulina potom už předpokládáme výslovnost *-wens* místo **-wents*, ale dokázat to nelze.

⁵¹ Jiný výklad: *enkhos* (srov. *ἔγχος*).

⁵² Srov. pozn. 51.

⁵³ Vlastně lokál: „rok za rokem“, „každým rokem“.

⁵⁴ Ale i *a-ra-ru-wo-ja = ararwoja* (asi analogicky podle maskulina a neutra).

⁵⁵ Protože jde vlastně o spojení *to-to-we-to*, je pravděpodobnější novější výklad *to-to* (< *tod-tod*) *wetos* „tento rok“. Srov. Chadwick-Baumbach, *Glotta* 41 (1963), 230.

A BRIEF SURVEY OF THE MYCENAEAN PHONOLOGY AND MORPHOLOGY

The author presents a brief survey of the Mycenaean phonology and morphology, in order to inform the Czech and Slovak reader about the most typical features of the oldest preserved Greek dialect — the Mycenaean.